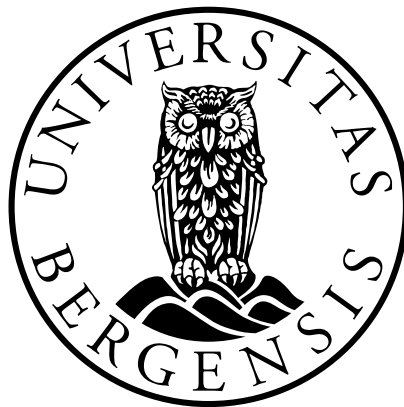

Deltakervilkåret i straffeloven § 136 a – en kritisk vurdering

Kandidatnummer: 24

Antall ord: 14808

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

11. desember 2023

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>Innledning.....</u>	<u>3</u>
1.1	Temapresentasjon.....	3
1.2	Problemstilling og fremgangsmåte	4
1.3	Aktualitet og avgrensninger	6
1.4	Noen metodiske bemerkninger	7
<u>2</u>	<u>Kontekst: Pre-aktiv strafferett .....</u>	<u>9</u>
<u>3</u>	<u>Klargjøring av gjeldende rett .....</u>	<u>11</u>
3.1	Introduksjon	11
3.2	Ordlyden.....	11
3.3	Forarbeid	14
3.4	HR-2016-1422-A	16
3.5	HR-2018-1650-A	16
3.5.1	Saksforholdet.....	16
3.5.2	Aktivitetskravet: Generelle uttalelser om terskelen	17
3.5.3	Tilknytningskravet: Kan man straffes for å «delta i [...] en terrororganisasjon» uten å være en del av organisasjonen?.....	18
3.5.4	Én eller flere forbrytelser?.....	21
3.6	HR-2022-2418-A	22
3.7	Oppsummering rettskilder.....	24
<u>4</u>	<u>Er deltakervilkåret tolket i strid med legalitetsprinsippet? .....</u>	<u>25</u>
4.1	Introduksjon	25
4.2	Legalitetsprinsippet rettslige forankring, bærende hensyn og ulike komponenter.....	25
4.3	HR-2018-1650-A	27
4.3.1	Er Høyesteretts tolkning i strid med legalitetsprinsippet?.....	27
4.3.2	Høyesteretts metodiske innfallsvinkel.....	29
4.4	HR-2022-2418-A	31
4.4.1	Er Høyesteretts tolkning i strid med legalitetsprinsippet?.....	31
4.4.2	Høyesteretts metodiske innfallsvinkel. Er det problematisk å inkludere formålet med handlingen i vurderingen av om straffebudets objektive vilkår er oppfylt?.....	33
<u>5</u>	<u>Forholdet til skyldprinsippet .....</u>	<u>36</u>
5.1	Introduksjon	36
5.2	Skyldprinsippet rettslige forankring og innhold	37
5.3	Bør gjerningsalternativene anses som selvstendige forbrytelser? En kritisk vurdering av Høyesteretts standpunkt	38
5.4	Bør strafferammen økes?	41
<u>6</u>	<u>Sammenfattende betraktninger: Legalitetsprinsippet, skyldprinsippet og lovteksten....</u>	<u>45</u>
<u>7</u>	<u>Komparativt sideblikk: Sverige.....</u>	<u>47</u>
7.1	Siktemål, begrunnelse og metodiske utfordringer.....	47

7.2	Terroristbrottslagen 4 a §	48
7.2.1	Presentasjon av bestemmelsen	48
7.2.2	Angivelse av det straffbare	48
7.2.3	Tilleggskrav om virkning på organisasjonen	49
7.2.4	Strafferammen	50
7.3	Sammenfattende betraktninger.....	50
8	<u>Avslutning</u>	52
8.1	Siktemål og funn	52
8.2	Er Høyesteretts rettsanvendelse likevel forsvarlig i møte med terror?	53
8.3	Endringsbehov.....	53
	<u>Kilderegister</u>	55

1 Innledning

1.1 Temapresentasjon

Straffeloven § 136 a lyder:

«Med fengsel inntil 6 år straffes den som danner, **deltar i**, rekrutterer medlemmer eller yter økonomisk eller annen materiell støtte til **en terrororganisasjon**, når organisasjonen har tatt skritt for å realisere formålet med ulovlige midler.

Medvirkning straffes ikke.»¹

Oppgaven retter søkelyset mot vilkåret «deltar i [...] en terrororganisasjon». Bekjempelse av terrororganisasjoner ble satt på dagsorden gjennom internasjonalt samarbeid, særlig ved ulike FN-akter og EUs rammebeslutning mot terrorisme.² Strl. § 136 a skulle imidlertid ikke etterleve en internasjonal forpliktelse, og det var langt fra selvsagt at straffeloven skulle ha en slik bestemmelse. Tvert imot stilte departementet seg negativ til slik kriminalisering både i 2002 og 2007.³ I 2007 ble standpunktet begrunnet med at kriminalisering innebar «prinsipielle betenkeligheter og praktiske håndhevelsesproblemer».⁴ Det forelå ikke tilstrekkelig gode grunner til å gjøre unntak fra en tradisjon der straffeansvar knyttes til konkrete handlinger:

«Ønske om at straffeansvaret samlet sett ikke bør favne for vidt tilsier tvert imot at lovgiveren der de står fritt bør velge å være **tilbakeholdne med bruk av straff** mot atferd som står i et perifert forhold til konkrete terrorhandlinger. På den bakgrunn går

---

¹ Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven – strl.). Min utheving.

² International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings, New York, 15 December 1997 (Terroristbombekonvensjonen); International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism, New York, 9 December 1999 (Terrorfinanseringskonvensjonen); United Nations Convention against Transnational Organized Crime, New York, 15 November 2000 (konvensjon mot organisert grenseoverskridende kriminalitet); Council Framework Decision of 13 June 2002 on combating terrorism (2002/475/JHA) (EUs rammebeslutning om bekjempelse av terrorisme).

³ Ot.prp. nr. 61 (2001–2002) s. 43.

⁴ Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) s. 195.

departementet inn for at straffeansvaret utelukkende skal knytte seg til konkrete terrorhandlinger [...]».⁵

I 2013 endret departementet standpunkt. Innvendingene mot kriminalisering ble gjentatt i Prop. 131 L (2012-2013), men de ble denne gangen ikke tillagt avgjørende vekt.⁶ Bakgrunnen var primært at PST mente behovet et slikt straffebud hadde økt.⁷ Departementets begrunnelse var ellers kortfattet. Det ble fremholdt at terrororganisasjoner utgjør en «stor trussel mot samfunnssikkerheten og demokratiske verdier», og at kriminalisering var et «viktig tiltak for å forhindre terrorhandlinger».⁸ Bestemmelsen ble vedtatt i juni samme år.⁹

Selv om PST mente behovet var større, er det lite som tyder på at de nevnte *betenkelighetene* var mindre. En naturlig konsekvens av dette, kunne vært at forarbeidenes reservasjon om at man burde være «tilbakeholdne med bruk av straff» nå fikk betydning for domstolens anvendelse av bestemmelsen. Slik tilbakeholdenhet er vanskelig å spore i Høyesteretts bruk av bestemmelsen. Det er illustrerende at Høyesteretts tolkning har møtt kritikk,¹⁰ og at lovanvendelsen i den seneste fellende dom ble opprettholdt under sterk dissens.¹¹ Det kan nå stilles spørsmål ved om straffeansvaret er strukket for langt – utover de føringer, og dermed rettssikkerhetsgarantier, som ligger i lovteksten og forarbeidene. Selv om teoretikere har reist kritikk mot rettsstillingen savnes dypere analyser. Slike skal jeg foreta her.

1.2 Problemstilling og fremgangsmåte

Undersøkellesobjektet for oppgaven er deltakerkravet i vilkåret «deltar i [...] en terrororganisasjon», videre referert til som deltakervilkåret. Oppgavens siktemål er å klargjøre hva som ligger i deltakervilkåret, og å vurdere deler av rettsstillingen opp mot to grunnleggende rettsstatsprinsipper: legalitetsprinsippet og skyldprinsippet.

---

⁵ Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) s. 195. Min utheving.

⁶ Prop. 131 L (2012–2013) s. 36 og 41; endringslov nr. 85/2013.

⁷ Prop. 131 L (2012–2013) s. 38; PST brev 1. november 2021 s. 26; se til sammenligning PSTs syn i Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) s. 193-194.

⁸ Prop. 131 L (2012–2013) s. 41.

⁹ Lov nr. 85/2013.

¹⁰ Jerkø (2021); Ulfstein (2022); Tobiassen og Ulfstein (2022) fremholdt *før* Høyesteretts seneste fellende dom at klarhetskravet hindret domfellelse; Holmboe (2023) s. 46-47 er mindre direkte i sin kritikk enn de øvrige.

¹¹ HR-2022-2418-A.

Innledningsvis setter jeg i kapittel 2 bestemmelsen i en pre-aktiv kontekst. Ved pre-aktive straffebud anses det særlig viktig at grunnleggende rettsstatsprinsipper – herunder legalitetsprinsippet og skyldprinsippet – overholdes.

I kapittel 3 klargjøres innholdet i deltakervilkåret. Analysen er rettsdogmatisk. Ettersom siktemålet med oppgaven er å klargjøre og vurdere rettstilstanden vil tyngdepunktet ligge på det uavklarte eller rettspolitisk diskuterte.

På bakgrunn av funnene i kapittel 3 foretar jeg en rettspolitisk vurdering i kapittel 4 og 5.¹² I kapittel 4 skal jeg drøfte om Høyesterett har tolket deltakervilkåret i strid med legalitetsprinsippet. I samme kapittel går jeg dypere inn i avgjørelsene ved å undersøke Høyesteretts metodebruk. Deretter skal jeg i kapittel 5 behandle to spørsmål med utspring i skyldprinsippet: Om gjerningsalternativene i bestemmelsen bør anses som selvstendige straffbare forhold, og om strafferammen reflekterer den utviste skyld. Kapitteloverskriftene er bevisst formulert med en viss kritisk vinkling. Bakgrunnen er at oppgaven nettopp tilsikter å gi en kritisk vurdering av utvalgte deler av rettstilstanden, slik tittelen indikerer.

I kapittel 6 skal jeg sammenfatte vurderingene i kapittel 4 og 5, og se disse i sammenheng med lovtekstens utforming.

Kapittel 7 retter et komparativt blikk mot svensk lovgivning. Denne gir løsninger som tydeligere ivaretar legalitetsprinsippet og skyldprinsippet.

I kapittel 8 vil jeg oppsummere funnene og løfte blikket.

---

¹² «Rettspolitikk» brukes som en samlebetegnelse på ulike former av vurderinger av retten, se Eriksen (2016) s. 59.

1.3 Aktualitet og avgrensninger

Strl. § 136 a har vært en hyppig brukt hjemmel for å straffeforfølge fremmedkrigere.¹³ Hvordan vilkåret «deltar i [...] en terrororganisasjon» skal forstås, er likevel ikke klart. Redegjørelsene i juridisk teori samsvarer ikke lenger med hvordan Høyesterett har tolket bestemmelsen, og Høyesteretts tolkning er tidvis vanskelig tilgjengelig.¹⁴ Samlet er det utfordrende for både rettsanvenderen og borgeren å orientere seg i det rettslige landskapet. Ti år etter vedtakelsen er det behov for en klargjøring og vurdering av utviklingstrekk som har fått lite oppmerksomhet. Vurderingen gjøres opp mot legalitetsprinsippet og skyldprinsippet idet disse er to av rettsstatens viktigste prinsipper.¹⁵ Mens legalitetsprinsippet er strafferettens formelle rammeverk, er skyldprinsippet strafferettens materielle prinsipp.¹⁶

Jeg har måttet foreta en rekke avgrensninger. I en kritisk vurdering av § 136 a har det imidlertid en selvstendig verdi å adressere tilgrensende problemstillinger. Disse kan illustrere bredden i kritikken som kan rettes mot bestemmelsen. Dette vil berørt i kapittel 8.

For det første avgrenser jeg mot folkerettslige og humanitære problemstillinger. Jeg går derfor ikke inn på Høyesteretts omdiskuterte standpunkt om at folkeretten åpner for at Norge har universaljurisdiksjon over deltakelse i terrororganisasjon, jf. strl. § 5 tredje ledd.¹⁷ Jeg går heller ikke inn på at bestemmelsen i praksis kan bidra til å undergrave interne håndhevelsesmekanismer innebygd i humanitærretten.¹⁸ En redegjørelse for disse spørsmål ville nødvendiggjort en klargjøring av et folkerettslig rettskildebilde og metodikk, noe det ikke er plass til her. Jeg avgrenser også mot de mange menneskerettslige spørsmål som oppstår når det gjøres inngrep i konvensjonsbaserte rettigheter, herunder foreningsfriheten.¹⁹ Jeg vurderer heller ikke hvilket behov det er for bestemmelsen, sett i lys av den allerede vidtrekkende terrorlovgivningen. Endelig drøfter jeg ikke om det er i tråd med

---

¹³ Høgestøl (2018) s. 38 med videre henvisninger til underrettspraksis.

¹⁴ Se punkt 3.3.5.

¹⁵ Jacobsen (2019) s. 527.

¹⁶ Jacobsen (2019) s. 527.

¹⁷ HR-2020-1340-A. Se en kritisk vurdering hos Vangen (2021).

¹⁸ Se Hellestveit og Nystuen (2020) s. 496.

¹⁹ Jf. bl.a Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Rome, 4 November 1950 (Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen) art. 11. Se vurderingene i Prop. 131 L (2012–2013) s. 37–38, jf. s. 18–19, og kritikken hos Husabø (2018) s. 305–306.

skadefølgeprinsippet å kombinere et forberedelsesstraffebud med den alminnelige forsøkslæren i strl. § 16.²⁰ Felles for problemstillingene jeg avgrenser mot, er at de har mindre betydning for avklaringen og vurderingen av deltakervilkåret.

I redegjørelsen for gjeldende rett behandler jeg ikke de øvrige vilkårene og gjerningsalternativene i strl. § 136 a. Bakgrunnen er at det er deltakervilkåret jeg anser mest uavklart de lege lata og mest problematisk de lege ferenda. En selvstendig analyse av skyldkravet, som for § 136 a er forsett,²¹ faller også utenfor oppgaven. Heller ikke andre generelle straffbarhetsvilkår vil bli behandlet.

1.4 Noen metodiske bemerkninger

Utenlandske rettskilder kan øke forståelsen for § 136 a, og § 136 a kan gi økt forståelse for likeartede internrettslige regler. I den siste kategorien kan strl. § 199 (deltakelse mv. i kriminell sammenslutning) plasseres. Bestemmelsen ble vedtatt 7 år etter § 136 a,²² og deltakerbegrepet i § 199 skal «som utgangspunkt» forstås likt som i denne.²³ Det innebærer at det er særlig uheldig om utformingen og anvendelsen av § 136 a står i et anspent forhold til legalitets- og skyldprinsippet. Jeg vil fortløpende påpeke slike mulige ringvirkninger.

Av utenlandske regelverk vil jeg vise til EUs rammebeslutning om bekjempelse av terrorisme og svensk lovgivning.²⁴ De komparative sideblikkene tjener ulike funksjoner. EUs rammebeslutning skal belyse norsk rett, mens den svenske reguleringen illustrerer en alternativ måte å kriminalisere deltakelse i en terrororganisasjon på.²⁵ Dette har den praktiske konsekvens at EUs rammebeslutning blir det vist til fortløpende, mens Sveriges regulering vies et eget kapittel avslutningsvis.

---

²⁰ Se Jacobsen (2009) s. 638 og 662-664; Husabø (2018) s. 260 og 307.

²¹ Strl. § 21.

²² Endret ved lov nr. 128/2021.

²³ Prop. 190 L (2020–2021) s. 47.

²⁴ Rammebeslutning 2002/475/JHA art 2 nr. 2; Terroristbrottslag (2022:666) 2. juni 2022 4 a §.

²⁵ Se punkt 7.1

EUs rammebeslutning pålegger medlemslandene å kriminalisere deltakelse i «en terroristgruppes aktiviteter».²⁶ Rammebeslutningen er ikke folkerettslig bindende for Norge, men departementet uttalte «at det likevel er et mål for Norge å være på linje med EU når det gjelder terrorbekjempelse, blant annet for å sikre effektivt politisamarbeid».²⁷ Jeg vil vise at den norske lovtekst på enkelte sentrale punkter ikke er «på linje med EU».

Ved vedtakelsen av strl. § 136 a ble det samtidig vedtatt en likelydende bestemmelse i dagjeldende straffelov § 147 d, som trådt i kraft straks.²⁸ Forarbeidsuttalelsene til de to bestemmelsene er felles. Bestemmelsene ble utformet etter mønster fra strl. § 129 om deltakelse mv. i voldelige politiske sammenslutninger.²⁹ De likelydende vilkårene skal tolkes likt,³⁰ slik at forarbeidene til § 129 er relevante ved tolkningen av § 136 a. Hensiktsmessigheten av at § 129 tjente som inspirasjon vil bli kommentert i punkt 5.4 og 7.2.

Innholdet i de grunnleggende rettsstatsprinsippene klargjør jeg i sammenheng med drøftelsen av om disse er overholdt, se kapittel 4. Jeg påpeker likevel her at især legalitetsprinsippet får betydning for klargjøringen av gjeldende rett ved at ordlyden står sentralt i redegjørelsen.

---

²⁶ Rammebeslutning 2002/475/JHA art 2 nr. 2.

²⁷ Prop. 131 L (2012–2013) s. 36.

²⁸ Lov nr. 85/2013.

²⁹ Prop. 131 L (2012–2013) s. 86–87.

³⁰ Prop. 131 L (2012–2013) s. 86.

2 Kontekst: Pre-aktiv strafferett

Strl. § 136 a føyer seg inn i en pågående utvikling mot stadig flere pre-aktive straffebed.³¹ Med «pre-aktiv» menes lovgivning som tar sikte på å avdekke og avverge kriminalitet på forhånd, før den har resultert i skadelige handlinger.³² I § 136 a kommer dette til uttrykk ved at deltakelsen ikke må knyttes til en terrorhandling, som bestemmelsen i siste omgang skal verne mot.³³ Også den øvrige terrorlovgivningen preges av å intervenere på et tidlig stadium, noe det utvidede forsøksansvaret i § 131 tredje ledd og § 145 annet ledd er illustrerende for.³⁴ Dette må ses i sammenheng med at farepotensialet er ekstraordinært. Den pre-aktive utviklingen kan ikke forstås isolert, den er en del av en internasjonal trend.³⁵

Det er ikke vanntette skott mellom pre- og re-aktiv lovgivning. Strafferettens allmennpreventive siktemål bygger på en tanke om pre-aktivt å hindre straffbar atferd, og forsøksdelikt rammer handlinger som peker mot en potensiell fremtidig skade.³⁶ Til forskjell fra forsøksansvaret har imidlertid ikke pre-aktiv strafferett et nærhetskrav, noe kriminalisering av deltakelse i en terrororganisasjon illustrerer.

Fraværet av et nærhetskrav utfordrer individets autonomi.³⁷ Pre-aktiv strafferett bryter med utgangspunktet om at borgerne er ansvarlige rettssubjekt som kan korrigere egen atferd før skade er forårsaket, og anser i stedet individet som en risikokilde samfunnet må vernes mot.³⁸ Dette reiser etiske og rettslige spørsmål, og kan få den praktiske konsekvens at handlinger av hverdagslig karakter kriminaliseres. HR-2022-2418-A vil illustrere dette.³⁹ Inngrepet i den private sfæren må også ses i sammenheng med de straffeprosessuelle tvangsmidlene som da

---

³¹ Til illustrasjon ble ytterligere et utvidet forsøksansvar lovfestet i 2016, se strl. § 145 annet ledd, jf. lov nr. 52/2016. Se tilsvarende forsøksansvar i strl. § 131 tredje ledd, endret ved lov nr. 85/2013; Se Jacobsen (2009) om den pre-aktive utviklingen.

³² Husabø (2003a) s. 98.

³³ Prop. 131 L (2012-2013) s. 41 og 87.

³⁴ Se også strl. §§ 133 (terrorforbund), 134 (terrortrusler) og 135 (terrorfinansiering).

³⁵ For et komparativt blikk, se Asp (2007); McCulloch, Wilson (2017) kap. 4.

³⁶ Jeg tar ikke stilling til om forsøksansvaret bør begrunnes i risikobetraktninger eller en forbrytersk vilje. Se Frøberg (2016) s. 168–169.

³⁷ Jacobsen (2009) s. 85 flg, særlig s. 105.

³⁸ Holter (2021) s. 410.

³⁹ Punkt 3.6.

kan benyttes i etterforskningsøyemed.⁴⁰ Videre fremholder Husabø at en pre-aktiv kriminalisering gjennomgående utfordrer legalitetsprinsippets krav til klar straffehjemmel. Dette drøftes i punkt 4.4.2.

Lovgivningen må nødvendigvis endre seg i takt med samfunnsutviklingen. Lovene bør imidlertid utformes og anvendes slik at de blir et vern av, ikke en trussel mot, rettsstaten.⁴¹ Særlig ved pre-aktiv strafferett er det etter mitt syn viktig med presist utformede, og lojalt anvendte, straffebud. Når det gripes inn på et tidlig stadium er det et særskilt behov for den rettssikkerhetsgarantien som følger av at en demokratisk valgt lovgiver, med sitt utredningsapparat, fastsetter rammene for det straffbare, og at grensene overholdes av domstolen. Hvis ikke risikerer man at terrorlovgivningen bryter ned noen av de samme verdiene de er satt til å verne om.⁴² Det er med dette bakteppe jeg skal klargjøre og vurdere § 136 a.

---

⁴⁰ Se særlig Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven – strpl.) § 225 d om skjulte tvangsmidler.

⁴¹ Husabø (2003b) punkt 2.

⁴² Husabø (2003b) punkt 2.

3 Klargjøring av gjeldende rett

3.1 Introduksjon

I dette kapittelet skal jeg klargjøre hva som er gjeldende rett vedrørende vilkåret «deltar i [...] en terrororganisasjon», jf. strl. § 136 a. Et særlig spørsmål i denne forbindelse, er om man må være en del av organisasjonen for at man «deltar i» denne.

Ordlyden og forarbeidsuttalelser gjennomgås i henholdsvis punkt 3.2 og 3.3. Deretter undersøker jeg Høyesteretts praksis, jf. punkt 3.4 til 3.6. Som følge av den rettsavklarende rollen Høyesterett har, ser jeg kun på Høyesteretts avgjørelser. Høyesterett har behandlet lovanvendelsen knyttet til deltakervilkåret i to dommer,⁴³ og for øvrig behandlet jurisdiksjon- og straffeutmålingsspørsmål i to andre.⁴⁴ I tråd med oppgavens siktemål vil jeg særlig konsentrere meg om de avgjørelsene som bidrar til å avklare det materielle innholdet i deltakervilkåret.

Høyesterettsdommene avklarer ulike sider av vilkåret, og jeg har derfor funnet det hensiktsmessig å behandle dommene hver for seg. Også de øvrige rettskilder behandles isolert. Dette har sammenheng med at jeg i de påfølgende kapitlene ser Høyesteretts avgjørelser opp mot de føringer som ligger i ordlyden og forarbeidene. Jeg har altså funnet det hensiktsmessig for vurderingene i kapittel 4 og 5 å klargjøre rettskildene separat. Rettskildene sammenfattes kort i punkt 3.7.

3.2 Ordlyden

Gjerningsalternativet «deltar i» er et av flere sideordnede alternativer i lovteksten. Samtlige handlingsalternativer krever etter lovteksten tilknytning til «en terrororganisasjon». Det straffbare ved gjerningsalternativet «danner» er eksempelvis å danne «en terrororganisasjon», og straffbar rekruttering fordrer at man rekrutterer personer «til en terrororganisasjon». På samme måte må «deltar i» forstås i sammenheng med «en terrororganisasjon». Dette er en del

---

⁴³ HR-2018-1650-A; HR-2022-2418-A.

⁴⁴ HR-2016-1422-A; HR-2020-1340-A.

av en naturlig språklig forståelse, og fremmer dermed forutberegnelighetshensyn. For å tydeliggjøre hva som kan utledes av ordlyden i deltakervilkåret skal jeg likevel først se på begrepet «deltar i», og deretter hele vilkåret «deltar i [...] en terrororganisasjon» samlet.

En naturlig språklig forståelse av «deltar i» tilsier at man medvirker i en kollektiv aktivitet. Begrepet er vagt og vidtfavnende, men henspiller på et visst engasjement. Vilkåret er angitt som et verb, noe som antyder at gjerningspersonen må handle aktivt. Motsetningsvis er substantivet medlem en betegnelse på en passiv status noen har. Formuleringen «deltar i» angir altså et aktivitetskrav.

Det nærmere innholdet i aktivitetskravet er språklig sett uklart, både hva gjelder type og omfang. Vilkåret er kontekstavhengig – det er forskjell på aktiviteten som utøves av deltakerne i et sjakkmesterskap og i et skirenn. Av denne grunn må en klarlegge hva aktiviteten er knyttet opp mot for å avgjøre hvordan deltakelsen kan utfolde seg.

Straffbarhetsvilkåret i § 136 a krever at deltakelsen skjer «i [...] en terrororganisasjon». Dermed rammes klart involvering i gruppens daglige drift og terrorrelaterte virksomhet. Hva gjelder vilkårets nedre grense, som er det rettslig mest interessante, kan det at deltakelsen skal inngå i en «organisasjon» gi føringer. En organisasjon er etter en naturlig forståelse en gruppe individer med felles interesser, målsetninger og en viss struktur. Det ligger i ordlyden «organisasjon» at gruppen må være organisert. Ordlyden – og dermed vilkårets innhold – skiller seg med dette fra andre former for samvirke i strafferettslig forstand, slik som tradisjonelle medvirkningshandlinger,⁴⁵ eller å inngå forbund.⁴⁶ Strukturen kan være uformell, men det er ikke naturlig å tale om en «organisasjon» dersom enhver som kommer i berøring med gruppen automatisk blir en del av denne. Når deltakelsen etter § 136 a skal være «i» organisasjonen, er det naturlig å forstå det som at gjerningspersonen må være «på innsiden» av den strukturen organisasjonen utgjør. Vedkommende må være *med i* organisasjonen for å «delta i» denne.

---

⁴⁵ Strl. § 15.

⁴⁶ Bl.a strl. § 133 (terrorforbund).

En lignende ordlydstolkning er lagt til grunn i juridisk teori, riktig nok med en annen tilnærming til vilkåret enn hva jeg nå har presentert. Gjerningspersonen må være en «akseptert del av og hører til i gruppa»,⁴⁷ han må «betrakter sig og betraktes som» deltaker,⁴⁸ og således være «anerkjen[t] [...] som meddeltaker».⁴⁹ Den som prøver å få innpass i en organisasjon, men ikke lykkes, kan vanskelig sies å «delta i» denne.⁵⁰ Ordlydstolkningene får frem et aspekt av betydning for oppgavens punkt 3.5.3 og 4.3: For å delta i en organisasjon må man nyte en viss aksept som meddeltaker. Aksepten trenger imidlertid ikke være formell. Det ordlyden rimeligvis krever, er at man er *regnet med*. Av denne delen av vilkåret kan en dermed utlede et tilknytningskrav: Gjerningspersonen må være en del av organisasjonen for å delta i denne.

Hva som kvalifiserer for deltakelse beror på den konkrete organisasjon. Tilknytningskravet klargjør imidlertid hva som språklig sett *ikke* er tilstrekkelig for at man «deltar i [...] en terrororganisasjon». Ettersom dette får betydning senere i oppgaven vil jeg klarlegge ordlydens yttergrense med et par eksempler.

For det første er det ikke i seg selv tilstrekkelig å yte bistand til terrororganisasjonen. Dersom en terrororganisasjon utelukkende er forbeholdt menn, «deltar» ikke kvinner «i» denne. En bidragsytende kvinne risikerer straffeansvar for å «støtte» organisasjonen,⁵¹ men så lenge tilslutningskriteriene ikke er oppfylt er det ikke naturlig å si at hun «deltar i» terrororganisasjonen. Eksempelet viser at *omfanget av bidraget* ikke uten videre er avgjørende for om deltakervilkåret er oppfylt.

Videre må det sondres mellom å delta i en organisasjons aktiviteter, og det å delta i organisasjonen. For eksempel kan fotballklubb A delta i en fotballcup (som er en aktivitet) i regi av fotballklubb B, uten at spillerne med dette blir *en del av* fotballklubb B som organisasjon. En annen ting er at mange som er med på en organisasjons aktiviteter, også er deltakere i organisasjonen. Det er imidlertid ingen automatikk. Det ligger i dette at det norske

---

⁴⁷ Husabø (2018) s. 256 om § 136 a.

⁴⁸ Kjerschow (1930) s. 797-798 om vilkåret «deltager i en Forening» etter strl. 1902 § 330.

⁴⁹ Christie (2018) s. 90 om § 136 a.

⁵⁰ Husabø (2018) s. 256

⁵¹ Jf. gjerningsalternativet «materiell støtte» i § 136 a.

vilkåret – etter sin ordlyd – ikke har samme rekkevidde som EUs rammebeslutning art 2 nr. 2 bokstav b.⁵² Denne pålegger medlemslandene å kriminalisere «deltagelse i en terroristgruppes aktiviteter».⁵³

Oppsummert kan det utledes to vilkår fra ordlyden: et aktivitetskrav og et tilknytningskrav. Ordlyden gir ikke nærmere føringer for hvor mye og hva slags aktivitet som må utføres. Tilknytningskravet kan formuleres på ulike måter. Kjernen er at man må være en del av organisasjonen for å delta i denne. Som den videre gjennomgangen vil vise, er både aktivitetskravet og tilknytningskravet satt på spissen i rettspraksis.

3.3 Forarbeid

Forarbeidene gir enkelte bidrag til klargjøringen av deltakervilkåret. Det er særlig av betydning at siktemålet var å kriminalisere «kvalifisert deltakelse», og at bestemmelsen er «myntet på dem som på ulikt vis bidrar til å danne og opprettholde en terrororganisasjon».⁵⁴ Departementet presiserte at:

«Ulike former for bidrag til organisasjonen rammes. Deltakelse er meget vidtfavnende, og vil blant annet kunne ramme den som anskaffer våpen, datamateriell, kjemikalier eller annet utstyr til å begå en terrorhandling, men uten å være så knyttet til saken at vedkommende kan straffes for medvirkning til den aktuelle terrorhandlingen. Også det å oppfordre til terrorhandlinger og inspirere til aksjoner kan etter omstendighetene omfattes.»⁵⁵

Justiskomiteén påpekte at «medlemskap faller utenfor»⁵⁶ og sluttet seg ellers til departementets uttalelse om at deltakelsen må være «kvalifisert».⁵⁷

---

⁵² Jerkø (2021) s. 591.

⁵³ Rammebeslutning 2002/475/JHA art 2 nr. 2 bokstav b;

⁵⁴ Prop. 131 L (2012-2013) s. 41.

⁵⁵ Prop. 131 L (2012-2013) s. 87.

⁵⁶ Avklart i HR-2018-1650-A, se uttalelsene i punkt 3.5.2.

⁵⁷ Innst. 442 L (2012-2013) s. 8.

Departementets eksempler kan gi veiledning for tolkningen av deltakervilkåret. Disse har en klar kobling til terrorhandlinger, noe som indikerer at lovgiver primært tok sikte på å ramme handlinger tilknyttet organisasjonens terrorrelaterte virksomhet. Dette underbygges av at bestemmelsen «reelt sett [er] en kriminalisering av en særskilt form for forberedelse og medvirkning til terrorhandling».⁵⁸ Deltakervilkåret skulle imidlertid rekke lenger enn de øvrige terrorstraffebudene supplert med det alminnelige medvirkningsansvaret.⁵⁹ Hvor mye lenger, gir ikke forarbeidene klare føringer for. Etter bestemmelsens annet ledd er medvirkning ikke straffbart. Begrunnelsen syntes å ha vært at medvirkning til deltakelse i realiteten ville rammet *medvirkning til medvirkning*, noe som ville vært for vidtgående.

Presiseringen om at deltakelsen må være «kvalifisert» indikerer at vilkåret må tolkes innskrenkende. Forarbeidene gir imidlertid liten veiledning for hva som bør tillegges særlig vekt i denne vurderingen. Hvorvidt lengden på deltakelsen, omfanget, alvoret eller noe annet skal være førende, avklares ikke. Kvalifikasjonskravet står også i et visst spenningsforhold til uttalelsen om at deltakelse er «meget vidtfavnende». Etter mitt syn bør dette forstås slik at «vidtfavnende» gjelder *type aktiviteter*, men at deltakelsen må overstige en viss terskel for å være straffbar.

Det er også verdt å merke seg at eksemplene i forarbeidene allerede er straffbare etter gjerningsalternativet «ytter [...] materiell støtte» i samme bestemmelse.⁶⁰ Forarbeidene åpner dermed for at en handling kan være dekket av flere gjerningsalternativ på samme tid. Det kommer jeg tilbake til i punkt 5.3.

Samlet gir forarbeidene helt begrenset veiledning for vilkårets nedre grenser. Det er heller ikke føringer å finne i forarbeidene til § 129. Som nevnt skal deltakervilkåret i § 136 a forstås likt som i denne.⁶¹ Det er behov for avklaring fra domstolen. Dette leder over til neste punkt.

---

⁵⁸ Prop. 131 L (2012-2013) s. 87.

⁵⁹ Prop. 131 L (2012-2013) s. 41-42.

⁶⁰ Se Husabø (2018) s. 258-259 om hva som omfattes av støttealternativet.

⁶¹ Se punkt 1.4.

3.4 HR-2016-1422-A

HR-2016-1422-A er den første dommen om strl. § 136 a. Saken gjaldt kun straffutmåling. Domfelte var funnet skyldig i deltakelse i og materiell støtte til en terrororganisasjon, jf. strl. § 136 a og den tilsvarende strl. 1902 § 147 d. Min oppgave avgrensner mot straffeutmålingsmomenter. Av relevans for oppgavens spørsmål er at Høyesterett mer generelt uttaler hva som er formålet med bestemmelsen. Etter en gjennomgang av forarbeidsuttalelser, finner Høyesterett at formålet «ikke bare [er] å forebygge deltakelse og annen støtte til terrororganisasjoner i utlandet, men også å hindre ekstremistisk vold ved retur til Norge».⁶²

Høyesterett fastslår med dette to bærende formål bak bestemmelsen. Lovgrunnen går imidlertid videre enn dette. Når departementet begrunnet vedtakelsen med at terrororganisasjoner utgjør en «stor trussel mot samfunnssikkerheten og demokratiske verdier»,⁶³ syntes et siktemål også å være å hindre tilstedeværelse av den frykt- og voldskapital som ligger i selve organisasjonens eksistens.

3.5 HR-2018-1650-A

3.5.1 Saksforholdet

I HR-20181650-A kom Høyesterett med flere rettsavklaringer vedrørende deltakervilkåret. For oversiktens del vil disse bli redegjort for i ulike delkapitler.

Saken gjaldt anke over lovanvendelse, saksbehandling og straffutmåling etter domfellelse for deltakelse i en terrororganisasjon etter strl. § 136 a og strl. 1902 § 147 d. En enstemmig Høyesterett stadfestet lagmannsrettens lovanvendelse i dom for deltakelse i, rekruttering til og økonomisk og materiell støtte til ISIL. Domfelte hadde vært talsmann for den sunnimuslimske gruppen Profetens Ummah i Norge, som fulgte samme fundamentalistiske retningen som ISIL. Domfelte, som hele tiden hadde befunnet seg i Norge, hadde tilrettelagt og organisert

---

⁶² HR-2016-1422-A (avsn. 16).

⁶³ Prop. 131 L (2012-2013) s. 41, jf. oppgavens punkt 1.1.

reiser for personer som ønsket å tilslutte seg ISIL. Tilretteleggingen bestod blant annet av rådgivning om reiserute, praktiske forhold og behov og videreformidling av kontaklinformasjon til ISIL-tilknyttet personell. I tillegg ivaretok tiltalte fremmedkrigenes interesser i Norge mens de befant seg i Syria.

3.5.2 Aktivitetskravet: Generelle uttalelser om terskelen

Høyesterett kommer med generelle retningslinjer for forståelsen av deltakervilkåret. Førstvoterende uttalte at ordlyden gir et signal om at det «må foreligge en viss aktivitet», og at et «medlemskap kan være passivt, mens deltakelse i hvert fall som det klare utgangspunktet skjer gjennom å gjøre noe aktivt». ⁶⁴ Etter en vurdering av forarbeidsuttalelsene konkluderte Høyesterett med at «deltar i»:

«[E]r et vidt begrep som er ment å omfatte mange ulike former for bidrag til organisasjonens virksomhet. Det er de aktive bidrag til opprettholdelsen av terrororganisasjonen som rammes. Slik jeg forstår ordlyden og forarbeidsuttalelsene, omfattes ikke den som bare passivt gir sin tilslutning til virksomheten i form av et «medlemskap». Videre ser jeg det slik at ikke ethvert aktivt bidrag til organisasjonen kan gi grunnlag for straff. Når både departementet og justiskomiteen uttaler at det bare er 'kvalifisert' deltakelse som kan medføre straff etter dette alternativet, betyr det etter mitt syn at man må over en terskel. Helt bagatellmessige eller perifere bidrag rammes ikke. Ut fra forarbeidsuttalelsene ligger ikke denne terskelen særlig høyt.» ⁶⁵

Ved Høyesteretts tolkning og gjengivelse av forarbeidsuttalelsene har disse fått økt rettskildemessig vekt. Presiseringen om at perifere bidrag faller utenfor underbygger at vilkåret må tolkes innskrenkende. Høyesterett sier imidlertid lite utover det som allerede følger av forarbeidene. Kvalifikasjonskravet tolkes dithen at man «må over en terskel», men at terskelen «ikke [ligger] særlig høyt». Hvor mye aktivitet som kreves, gir Høyesterett lite veiledning om. Saksforholdet er heller ikke egnet til å kaste lys over dette, idet selve den

---

⁶⁴ HR-2018-1650-A (avsn. 41).

⁶⁵ HR-2018-1650-A (avsn. 46).

utførte aktiviteten var langt fra bagatellmessig. Avgjørelsen bidrar dermed i liten grad til å klargjøre aktivitetskravets nedre grense.

3.5.3 Tilknytningskravet: Kan man straffes for å «delta i [...] en terrororganisasjon» uten å være en del av organisasjonen?

I dette punktet skal jeg klargjøre om man må være en del av organisasjonen for å straffes etter deltakervilkåret. I punkt 3.2 påviste jeg at ordlyden oppstiller et slikt krav. Siden deltakelsen skal være «i [...] en terrororganisasjon» må en være *med i* organisasjonen for at vilkåret språklig sett skal være oppfylt. Dette krever at man nyter aksept som meddeltaker, men aksepten kan være helt uformell. Denne ordlydstolkningen, som har full støtte i juridisk teori,⁶⁶ legger jeg til grunn i det følgende.

I HR-2018-1650-A kom Høyesterett med følgende uttalelser om hvilken tilknytning det (ikke) må være mellom deltakere og terrororganisasjonen. Førstvoterende:

«[...] finner ingen holdepunkter for at medlemskap eller formell tilslutning er et vilkår for å kunne straffes for deltakelse. Tilsvarende må en bidragsyter kunne dømmes for deltakelse selv om det **ikke er mulig å bevise at han eller hun på en eller annen måte er akseptert som deltaker av organisasjonen.**»⁶⁷

Spørsmålet er hvordan dette skal forstås. At «medlemskap eller formell tilslutning» ikke er et vilkår, er etter mitt syn uproblematisk – ordlyden stiller verken krav om medlemskap eller formaliserte prosesser. Uttalelsen om at en bidragsyter må kunne straffes selv om det «ikke er mulig å bevise at han eller hun på en eller annen måte er akseptert som deltaker av organisasjonen»,⁶⁸ er umiddelbart vanskelig å forene med ordlyden. Det er derfor relevant å undersøke om Høyesteretts uttalelse kan forenes med ordlydstolkningen over.

---

⁶⁶ Se punkt 3.2.

⁶⁷ HR-2018-1650-A (avsn. 46). Min utheving.

⁶⁸ HR-2018-1650-A (avsn. 36).

Det er verdt å merke seg at Høyesterett klargjør hva som *ikke* må bevises. At noe ikke må bevises bidrar i liten grad til å klarlegge hva som må bevises, som er det sentrale. Dette bidrar til å skape uklarhet.

Etter mitt syn gir uttalelsen opphav til to mulige tolkninger. Uttalelsen kan for det første forstås slik at påtalemyndigheten ikke må bevise *når eller på hvilken måte* tiltalte ble akseptert som deltaker. Denne forståelsen strider ikke med ordlyden. Bevistemaet ordlyden gir anvisning på, er om tiltalte er deltaker, ikke *hvordan* vedkommende ble det. Det nærmere innholdet i organisasjonens tilslutningsvilkår, samt når og hvordan disse eventuelt ble oppfylt, er et sidespor.⁶⁹ At tiltalte var en (akseptert) del av terrororganisasjonen på gjerningstidspunktet, kan formentlig bevises ved konkludent adferd fra andre i organisasjonen. Dersom tiltalte eksempelvis over tid oppholder seg i en «sharialeir» og deltar i terrororganisasjons opplæringsprogram, bør det etter omstendighetene kunne utgjøre tilstrekkelig bevis for at vedkommende er en del av organisasjonen.⁷⁰

Alternativt kan uttalelsen forstås slik at det ikke er noe krav om at gjerningspersonen nyter den nødvendige aksept for å være en del av organisasjonen. En slik rettsregel åpner for at tiltalte kan delta «i [...] en terrororganisasjon» uten å være en del av denne. Denne tolkningen vil være i strid med ordlyden.

Den uklarhet som uttalelsen isolert sett gir opphav til avklares etter mitt syn av Høyesteretts konkrete rettsanvendelse. Høyesterett drøftet ikke uttrykkelig om tiltalte var en del av terrororganisasjonen. I stedet foretok retten en «totalvurdering» av tiltaltes bidrag relatert til organisasjonen – støtteerklæringer, propaganda, og bistand til fremmedkrigere som dro til Irak/Syria⁷¹. Etter en helhetsvurdering konkluderte Høyesterett med at det «ikke [er] tvilsomt at [tiltalte] har utvist en aktivitet som gjør at han må anses som deltaker i ISIL».⁷²

---

⁶⁹ I samme retning Jerkø (2021) s. 598, fotnote 24.

⁷⁰ Saksforholdet i LB-2016-150638, jf. s. 21–22. Tiltalte ble straffet etter deltakelsesvilkåret.

⁷¹ HR-2018-1650-A (avsn. 47–54, sitat fra avsn. 54).

⁷² HR-2018-1650-A (avsn. 54).

Som redegjort for i punkt 3.2, er det imidlertid ingen automatikk i at man blir *deltaker i* organisasjonen ved å yte et stort bidrag til denne. Omfanget av bidraget er avgjørende for om aktivitetskravet er oppfylt, men det er ikke uten videre avgjørende for tilknytningskravet ordlyden gir anvisning på. Eksempelet med kvinnen som bidrar til en terrororganisasjon forbehold menn, tydeliggjør dette. Høyesterett legger riktig nok til grunn at tiltalte er «på innsiden» av organisasjonen, men når begrunnelsen er omfanget av bidragshandlingene, syntes ikke Høyesterett å skille mellom de to kravene som fremgår av ordlyden.⁷³

En kunne tenkt seg at Høyesterett anså det nær opplagt at tiltalte var en del av organisasjonen, og derfor la til grunn at han var «på innsiden». Sakens faktum tilsier etter mitt syn at dette var høyst uklart, slik at Høyesterett i det minste burde adressert spørsmålet.⁷⁴ Sentrale momenter er at tiltalte aldri var i nærheten av ISIL' territorium, han hadde ikke hatt konkret kontakt med terrororganisasjonen (unntatt en telefonsamtale på vel to minutter til et forkontor for personer som ville inn i ISIL), og det var ikke bevist at han hadde avlagt troskapsløfte.⁷⁵ Situasjonen skiller seg dermed fra eksempelet rett over, hvor gjerningspersonen over tid oppholdt seg i en «sharialeir» og deltok i organisasjonens opplæringsprogram. I HR-2018-1650-A var det ingen tydelig eller vedvarende interaksjon mellom tiltalte og terrororganisasjonen. Det er dermed tvilsomt om det forelå konkludent atferd fra organisasjonens side som kunne indikere en aksept. Hertil kommer at tiltaltes forsvarer prosederte på at tiltalte ikke var anerkjent av organisasjonen.⁷⁶ Når Høyesterett likevel ikke klargjør at tiltalte var en del av organisasjonen, er dette etter mitt syn en tydelig indikasjon på at dette ikke ble ansett som en betingelse for straffeansvar. Også Høyesteretts tilslutning til lagmannsrettens beskrivelse av tiltalte som en «mellommann» indikerer dette. En «mellommann» er etter naturlig språkbruk noen som er mellom noen/noe, til forskjell å være *i* organisasjonen.⁷⁷

Samlet tilsier både Høyesteretts innfallsvinkel – en totalvurdering av omfanget av bidraget – og det konkrete saksforholdet at straffeansvar ikke er betinget av at tiltalte er en (akseptert) del av terrororganisasjonen. Domspremissene avklarer dermed den tolkningstvilen den

---

⁷³ Jerkø (2021) s. 599 kritiserer det han kaller Høyesteretts «postulat» om at tiltalte var «på innsiden».

⁷⁴ Jerkø (2021) kritiserer Høyesterett for ikke å ha «utmeislet selvstendige kriterier» for deltakervilkåret, jf. s. 597.

⁷⁵ Se saksforholdet i lagmannsrettens avgjørelse, LB-2017-84014 s. 14–20; Sverdrup-Thygeson jr. (2017).

⁷⁶ Elden (2018).

⁷⁷ Jerkø (2021) s. 596 påpeker dette.

generelle uttalelsen isolert sett gir opphav til. Gjeldende rett er derved at det avgjørende for om noen «deltar i [...] en terrororganisasjon» er om vedkommende har *bidratt i eller til terrororganisasjonens aktiviteter* på en kvalifisert måte.

Avslutningsvis kan det bemerkes at tiltaltes bidrag til ISIL fremstår straffverdig – uavhengig av om vedkommende var en del av terrororganisasjonen.⁷⁸ Det er ikke tvilsomt at handlingene var straffbare etter gjerningsalternativene «rekrutterer» og «yter [...] materiell støtte», jf. § 136 a. Høyesteretts tolkning av vilkåret «deltar i» medførte at også dette alternativet var oppfylt. Dette leder over til neste spørsmål: hvorvidt tiltalte skulle straffes for én eller flere overtredelser.

3.5.4 Én eller flere forbrytelser?

Ytterligere et spørsmål Høyesterett drøftet, var om en kan straffes for flere overtredelser av § 136 a dersom den som «deltar i [...] en terrororganisasjon» (også «rekrutterer» eller «yter økonomisk eller annen materielle støtte». Høyesterett tok utgangspunkt i «den tilsvarende problemstillingen ved narkotikastraffebed»⁷⁹ og la til grunn at det må foretas en konkret vurdering der straffverdighetsbetraktninger står sentralt.⁸⁰ I likhet med de to tidligere rettsinstanser konkluderte Høyesterett med at gjerningsalternativene deltakelse, rekruttering, og økonomisk og materiell støtte «i dette tilfellet» utgjorde selvstendige straffbare forhold.⁸¹ Høyesterett tok ikke stilling til om det var riktig, slik lagmannsretten la til grunn, at det var tale om åtte straffbare forhold.⁸² Det konkrete antallet forbrytelser hadde ingen praktisk betydning ettersom strafferammen uansett ble doblet fra 6 til 12 år.⁸³

De lege lata er det dermed klart at en kan stå overfor flere overtredelser av § 136 a dersom den som «deltar i [...] en terrororganisasjon» (også «rekrutterer» eller «yter økonomisk eller annen materielle støtte». Berettigelsen av dette standpunkt vurderes i punkt 5.3.

---

⁷⁸ Se Eskeland (2006) s. 131–134 om straffverdighetsbegrepet.

⁷⁹ HR-2018-1650-A (avsn. 91).

⁸⁰ HR-2018-1650-A (avsn. 91 og 93–94).

⁸¹ HR-2018-1650-A (avsn. 94).

⁸² HR-2018-1650-A (avsn. 95).

⁸³ HR-2018-1650-A (avsn. 96), jf. strl. § 79 bokstav a.

3.6 HR-2022-2418-A

Høyesterettsdommen er den nyeste om § 136 a, og bidrar til å avklare den nedre grensen av deltakervilkåret. Et hovedspørsmål for Høyesterett var om husarbeid og barneomsorg i Syria i samliv med ektefeller som var med i terrororganisasjonen ISIL, var straffbart som deltakelse i en terrororganisasjon, jf. § 136 a og den tilsvare strl. 1902 § 147 d.

Deltakervilkåret ble funnet oppfylt under sterk dissens. Begge vota var enige i at omsorg for egne barn ikke kunne anses som straffbar deltakelse.⁸⁴ Mindretallet viste blant annet til legalitetsprinsippet i sin begrunnelse for at deltakervilkåret ikke var oppfylt. Flertallet fant ikke at ordlyden var til hinder for at vilkåret var oppfylt, og uttalte at rollen som husmor og ektefelle kunne «inngå som elementer i en bredere vurdering av om tiltalte er deltaker i den terrororganisasjonen som ektefellen deltar i som aktiv fremmedkriger».⁸⁵ Førstvoterende uttaler videre at:

«Straffansvaret må bero på en konkret og nyansert vurdering i lys av formålet med tiltaltes handlemåte og den sammenhengen som handlingene inngår i. Lagmannsretten fremhever i denne sammenheng egenskaper og struktur ved den aktuelle terrororganisasjonen og omstendighetene omkring tiltaltes bidrag. Jeg er enig i at dette er sentrale momenter i vurderingen.»⁸⁶

Flertallet beskrev tiltaltes oppgave i terrororganisasjonen som å «være en viktig støttespiller for fremmedkrigeren N1 [ektefellen] ved å utføre husarbeid og å ta godt vare på ham på hjemmebane».⁸⁷ Med en henvisning til den sakkyndige for lagmannsretten ble det påpekt at dette var rollen kvinner var tiltenkt i ISIL, og at de ble regnet som «uvurderlige støttespillere».⁸⁸ I lys av tiltaltes støtte til ektefellen og ISILs organisering, utgjorde

---

⁸⁴ HR-2022-2418-A (avsn. 34), jf. Lov 17.mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven – GrL.) § 104; EMK art. 8; Convention of the Rights of the Child, New York, 20 November 1989, art. 3.

⁸⁵ HR-2022-2418-A (avsn. 36).

⁸⁶ HR-2022-2418-A (avsn. 37).

⁸⁷ HR-2022-2418-A (avsn 49).

⁸⁸ HR-2022-2418-A (avsn. 48).

handlingene et «aktivt og kvalifisert bidrag til opprettholdelse av terrororganisasjonen».⁸⁹ Deltakelsen lå i nedre sjikt av bestemmelsens anvendelsesområde.

Flertallet opererer med et viktig tidsskille basert på frivillighet. Etter årsskifte 2013/2014 forsøkte tiltalte å forlate Syria, men forsøkene mislyktes.⁹⁰ Hun fortsatte samtidig å utføre oppgavene som husmor, men siden dette nå var et utslag av tvang forelå det ikke lenger straffbar deltakelse.⁹¹ Dette skyldtes ikke den alminnelige rettsstridsreservasjonen, men at deltakelsen «ikke [lenger] var tilstrekkelig kvalifisert».⁹²

Avgjørelsen bidrar til å klargjøre *aktivitetskravets* nedre grense. Det er etter mitt syn særlig interessant at formålet med handlingen får en sentral plass i vurderingen av om gjerningsbeskrivelsen er overtrådt. I tillegg til den generelle uttalelsen sitert over, kommer dette til uttrykk ved at deltakerperioden opphørte fra det øyeblikk tiltalte holdes tilbake ved tvang. Husstelloppgavene og ISILs organisering forble den samme, men når tiltaltes formål ikke lenger var å støtte ektefellens kamp, var handlingene ikke lenger uttrykk for en tilslutning til – og deltakelse i – terrororganisasjonen. Høyesterett åpner med dette for å straffebelegge hverdagslige handlinger, herunder rene husholdningsoppgaver, som isolert sett ikke skiller seg fra fullt legitim aktivitet. I slike situasjoner vil tiltaltes intensjon og organisasjonens struktur stå sentralt i avgjørelsen av om vedkommende er deltaker. Dette innebærer en klargjøring av hvor vidtrekkende straffeansvaret er.

Dommen innebærer også at straffeansvar beror på en svært konkret vurdering, der utførte handlinger, formålet og organisasjonsstrukturen står sentralt. Dette begrenser dommens overføringsverdi via parallelltolkning. Eksempelvis er det etter mitt syn tvilsomt om tiltalte hadde blitt straffet dersom ektefellen var aktiv kriger i en terrororganisasjon uten ISILs særegne organisering. For ISIL-kvinner innebærer imidlertid avgjørelsen at de kan forvente å bli straffeforfulgt.⁹³

---

⁸⁹ HR-2022-2418-A (avsn. 50).

⁹⁰ Se saksforholdet i lagmannsrettens avgjørelse, LB-2021-95097 s. 20-22.

⁹¹ HR-2022-2418-A (avsn. 53).

⁹² HR-2022-2418-A (avsn. 53).

⁹³ Det er offentlig kjent at «bærum-søstrene» er tiltalt for overtredelse av § 136 a, se bl.a. Svendsen og Alayoubi (2023).

3.7 Oppsummering rettskilder

Ordlyden i § 136 a oppstiller to krav: For det første må det utvises en aktivitet (aktivitetskravet); mengde og type er ikke klarlagt. I tillegg må gjerningspersonen være en del av organisasjonen (tilslutningskravet). De viktigste klargjøringer fra forarbeidene er at det kreves «kvalifisert» deltakelse, og at bestemmelsen er myntet på de som bidrar til å danne og opprettholder terrororganisasjonen. Ved Høyesteretts praksis er det fastlagt at gjerningspersonen allikevel ikke må være en del av organisasjonen, at kvalifikasjonskravet fra forarbeidene ikke skal forstås strengt, at gjerningsalternativene kan anses som selvstendige straffbare forhold og at rent hverdagslige handlinger kan rammes – forutsatt at tiltalte har et bestemt formål og at organisasjonen selv definerer handlingene som sentrale.

Denne klargjøringen danner grunnlaget for vurderingene jeg nå skal gå inn i.

4 Er deltakervilkåret tolket i strid med legalitetsprinsippet?

4.1 Introduksjon

Gjennomgangen i kapittel 3 har vist at Høyesteretts tolkning av § 136 a står i et anstrengt forhold til ordlyden. Spenningsforholdet inviterer til en drøftelse av om Høyesteretts tolkning strider mot legalitetsprinsippet. Det drøftes i dette kapittel.

Innledningsvis skal jeg kort redegjøre for legalitetsprinsippets rettslige forankring, bærende hensyn og ulike komponenter, jf. punkt 4.2. Deretter skal jeg foreta en konkret vurdering av om Høyesterett har tolket bestemmelsen i strid med legalitetsprinsippet. Jeg vurderer først HR-2018-1650-A og deretter HR-2022-2418-A, jf. henholdsvis punkt 4.3.1 og 4.4.1. I forlengelsen av disse vurderingene skal jeg gå i dybden på avgjørelsene ved å se på Høyesteretts metodebruk, jf. punkt 4.3.2 og 4.4.2. Vurderingen av Høyesteretts tolkningsresultat og metodebruk har nær sammenheng. Legalitetsprinsippet pålegger rettsanvenderen en særskilt metodebruk for å sikre at tolkningsresultatet oppnår den nødvendige nærhet til ordlyden.

4.2 Legalitetsprinsippets rettslige forankring, bærende hensyn og ulike komponenter

Det strafferettslige legalitetsprinsipp er knesatt i blant annet Grl. § 96: «Ingen kan dømmes uten etter lov eller straffes uten etter dom».⁹⁴ Prinsippet har en sammensatt begrunnelse, men hensynet til at individer skal kunne forutse sin rettsstilling har vært dominerende i nyere rettspraksis.⁹⁵ Lovskravet gjenspeiler det maktfordelingsprinsipp forfatningen bygger på, det

---

⁹⁴ Legalitetsprinsippet er også forankret i strl. § 14 og folkerettslige konvensjoner, herunder EMK art. 7. Se Skoghøy (2023) s. 57-61 for en redegjørelse av forholdet mellom EMK art. 7 og Grl. § 96.

⁹⁵ Se bl.a HR-2017-2429-A (avsn. 18); HR-2018-1781-A (avsn. 23); HR-2020-955-A (avsn. 22); HR-2020-2019-A (avsn. 14); HR-2022-2171-A (avsn. 76); Jacobsen (2019) s. 530.

gir strafferetten demokratisk legitimitet, og bidrar til å sikre likhet for loven.

Legalitetsprinsippet hegner med dette om helt grunnleggende verdier, og kan knyttes direkte til idealet om en rettsstat.⁹⁶

Legalitetsprinsippet oppstiller ett formelt og to materielle krav, som virker i samspill for å ivareta de nevnte hensyn. Det formelle fordrer at straff må forankres i en lovbestemmelse. De materielle krav stiller krav til strafferegelens forankring i gjerningsbeskrivelsen.⁹⁷ For det første kan ikke straffebudet være for upresist formulert (klarhetskravet). Kravet retter seg primært til lovgiver ved at straffebestemmelser må utformes «så klar[t] at det i de fleste tilfeller ikke vil være tvil om en handling rammes av regelen».⁹⁸ Lovtekster med et for uklart meningsinnhold må domstolene avstå fra å anvende, eventuelt tolke med varsomhet.⁹⁹ I tillegg oppstiller legalitetsprinsippet et forbud mot analogisk og utvidende tolkning.¹⁰⁰ Domstolen må «påse at straffeansvar ikke ilegges utover de situasjoner som selve ordlyden i straffebudet dekker».¹⁰¹

I denne oppgaven retter jeg fokus mot legalitetsprinsippet materielle krav. Disse har blitt innskjerpet de senere årene,¹⁰² noe som bør ses i sammenheng med den generelt økte betoningen av individets rettigheter overfor staten.¹⁰³ Hvilke skranker prinsippet nå oppstiller, vil fremgå av den konkrete vurderingen nedenfor. Dommene som gjennomgås aktualiserer både forbudet mot utvidende tolkning og klarhetskravet. Uavhengig av rubrisering er det overordnede spørsmålet om borgeren er i stand til å forutse hvilke handlinger som kan medføre straffeansvar.¹⁰⁴ Det skal jeg undersøke i det følgende.

---

⁹⁶ Frøberg (2015) s. 46; Jacobsen (2009) s. 311.

⁹⁷ Frøberg (2016) s. 71.

⁹⁸ HR-2020-955-A (avsn. 22).

⁹⁹ Jacobsen (2019) s. 535.

¹⁰⁰ Skillet mellom utvidende tolkning og analogi har ikke lenger betydning for om legalitetsprinsippet er overholdt, se Frøberg (2016) s. 74.

¹⁰¹ HR-2016-1458-A (avsn. 8).

¹⁰² Dette uttales eksplisitt i Rt. 2014 s. 238 A (avsn. 15).

¹⁰³ Frøberg (2016) s. 74–75.

¹⁰⁴ Gröning mfl. (2019) s. 72.

4.3 HR-2018-1650-A

4.3.1 Er Høyesteretts tolkning i strid med legalitetsprinsippet?

Svaret på spørsmålet stilt i overskriften beror på en analyse og sammenstilling av ordlyden, Høyesteretts tolkning og de krav legalitetsprinsippet stiller. De to første momentene ble klarlagt under henholdsvis punkt 3.2 og 3.5.3: Høyesterett har tolket vilkåret slik at det avgjørende er om tiltalte har bidratt i eller til terrororganisasjonens aktiviteter på en kvalifisert måte. Dette samsvarer ikke med ordlyden, idet ordlyden både oppstiller et aktivitetskrav og et krav om å være en del av organisasjonen (tilknytningskravet). Høyesteretts tolkning utvider med dette bestemmelsens nedslagsfelt, og kan karakteriseres som en utvidende tolkning. Spørsmålet er om tolkningen med dette er i strid med legalitetsprinsippet.

Høyesterett har i flere avgjørelser antydnet at forbudet mot utvidende tolkning er absolutt. For eksempel uttalte Høyesterett i Rt. 2009 s. 780 at legalitetsprinsippet «forbyr at straffebestemmelser blir tolket utvidende eller analogisk til skade for tiltalte».¹⁰⁵ Tilsvarende synspunkt uttrykkes i senere avgjørelser.¹⁰⁶ Dette kunne tilsi at tolkningsresultatet uten videre er i strid med legalitetsprinsippet.

I teorien er det imidlertid delte oppfatninger av om forbudet er absolutt. Eksempelvis anfører Jacobsen, etter en analyse av Høyesterettspraksis, at «ei viss» utvidende tolkning kan aksepteres.¹⁰⁷ Oppfatningen syntes å bygge på at det er en avstand mellom Høyesteretts prinsipputtalelser og rettens konkrete lovanvendelse. Bergo tar eksplisitt til motmæle, og konkluderer med at utvidende tolkning aldri er tillat.¹⁰⁸ Også Skoghøy og Øie legger til grunn at forbudet er absolutt, mens Høgberg er mer tilbakeholden.¹⁰⁹

---

¹⁰⁵ Rt. 2009 s. 780 A (avsn. 21).

¹⁰⁶ Se bl.a Rt. 2012 s. 313 A (avsn. 29); Rt. 2012 s. 1211 U (avsn. 29); Rt. 2014 s. 238 A (avsn. 18), som alle legger til grunn at lovgiverintensjonen må ha kommet «tydelig til uttrykk i loven» for at lovkravet skal være oppfylt. Hertil kommer at lovkravet er innskjerpet i senere tid, jf. punkt 4.2.

¹⁰⁷ Jacobsen (2019) s. 546.

¹⁰⁸ Bergo (2022) s. 368–369.

¹⁰⁹ Skoghøy (2023) s. 61; Øie (2015) s. 520–521; Høgberg (2019) s. 351–351.

Uenigheten har etter mitt syn ikke avgjørende betydning for spørsmålet jeg her reiser, og jeg finner derfor ikke grunn til å foreta en analyse. Selv om en anerkjenner adgang til en viss utvidende tolkning, er det på rene at dette er forbeholdt situasjoner hvor avstanden fra ordlyden ikke er stor. Det er den etter mitt syn her. Det er ikke snakk om å *strekke* ordlyden, slik Jacobsen beskriver en «viss», og dermed legitim, utvidende tolkning. Høyesterett mister et vilkår – tilknytningsvilkåret – på veien. Konsekvensen er at det åpnes for å ilegge straffeansvar i situasjoner som ordlyden ikke «dekker».¹¹⁰ Det er ikke forutberegnelig for kvinnen i eksempelet fra punkt 3.2 å bli straffet som deltaker i en terrororganisasjon forbeholdt menn. I andre tilfelle – hvor det ikke er like opplagt om vedkommende er en del av organisasjonen – kan det være vanskelig for utenforstående å avgjøre nettopp dette. Men det er like vanskelig for gjerningspersonen å forutse straffeansvar for deltakelse i en terrororganisasjon han reelt sett ikke er en del av.

Høyesterett har heller ikke tydelig støtte i forarbeid, juridisk teori eller underrettspraksis for sin tolkning og praktisering av deltakervilkåret. Tvert imot er forarbeidene tause, juridisk teori trekker i motsatt retning,¹¹¹ og underrettspraksis er uklar.¹¹² Etter mitt syn er imidlertid avstanden fra ordlyden så stor at dette uansett ikke kunne vært legitimerende.

Den ene faktor som derimot støtter Høyesteretts tolkning, er effektivitetshensyn. At det ikke kreves bevist at tiltalte er en del av organisasjonen innebærer en bevismessig forenkling. Et av formålene med bestemmelsen var nettopp å redusere bevisproblematikk og således effektivisere regelverket mot terrorisme.¹¹³ Høyesteretts tolkning ivaretar dette siktemålet, noe jeg kommer tilbake til i kapittel 6. Poenget her er at en bevismessig forenkling som ikke kommer til uttrykk i lovteksten ikke kan få gjennomslag ad tolkningsvei. Som Høyesterett selv har fremhevet må straffbarhet følge av loven, og «manglende støtte i ordlyden [kan] ikke avhjelpes ved at forholdet er klart straffverdig, og at lovgiver utvilsomt ønsket å ramme

---

¹¹⁰ Formulering hentet fra HR-2016-1458-A (avsn. 8).

¹¹¹ Jf. ordlydstolkningene i punkt 3.2.

¹¹² Lagmannsrettens beskrivelse av tiltalte som en «vanlig menig» indikerer eksempelvis at retten forutsetter at tiltalte er en del av organisasjonen, jf. LB-2016-150638, s. 27 og LB-2015-108037, s. 31. Lagmannsretten har imidlertid ikke eksplisitt tatt stilling til spørsmålet.

¹¹³ Prop. 131 L (2012-2013) s. 38.

det».¹¹⁴ Reelle hensyn i form av effektivitets- og straffverdighetsbetraktninger kan ikke legitimere Høyesteretts tolkning.¹¹⁵

Oppsummert finner jeg at rettsregelen Høyesterett har etablert mangler støtte i ordlyden, og at bestemmelsens nedslagsfelt utvides på bekostning av forutberegnelighetshensyn. Etter mitt syn strider Høyesteretts tolkning mot legalitetsprinsippet.

4.3.2 Høyesteretts metodiske innfallsvinkel

Høyesteretts tolkningsresultat står i kontrast til domstolens egne prinsipputtalelser om at lovskravet har blitt innskjerpet de senere år. Det står også i kontrast til Høyesteretts egen vurdering i HR-2018-1650-A om at situasjonen «klart [er] innenfor» ordlyden.¹¹⁶ Spenningsforholdet gir grunnlag for en nærmere undersøkelse.

Den nærliggende forklaring på at Høyesterett ikke følger sine egne premissuttalelser er at Høyesterett tar utgangspunkt i et ufullstendig tolkningsobjekt. I stedet for å tolke vilkåret «deltar i [...] en terrororganisasjon», tolker retten «deltar i».¹¹⁷ Vilket «deltar i» oppstiller ikke i seg selv noe tilknytningskrav. En kan delta i en begravelse uten å være en del av kirkesamfunnet. Heller ikke deltakelse i en demonstrasjon stiller krav til at man er en del av noe – en trenger ikke være tilknyttet noe for å utøve den aktive handlingen «deltar i» gir anvisning på. Men når det en skal delta i er en organisasjon, så forutsetter deltakelse at man er *med i* organisasjonen.

Som følge av Høyesteretts metodiske tilnærming fremstår også argumentasjonslinjen som et eksempel på presiserende tolkning. Høyesterett påpeker at vilkåret er «vidt» og «omfatte[r] mange ulike former for bidrag»,¹¹⁸ men at straffebudet i dette tilfelle er «tilstrekkelig klart»

---

¹¹⁴ Jf. bl.a Rt. 2012 s. 313 A. (avsn. 29).

¹¹⁵ I lys av dette er det paradoksalt at lovgiver har utformet § 199 likt som § 136 a, med den begrunnelse at det innebærer en bevismessig forenkling (!), jf. NOU 2020: 4 s. 95.

¹¹⁶ HR-2018-1650-A (avsn. 55).

¹¹⁷ HR-2018-1650-A (avsn. 41, 46 og 55). Jerkø (2021) s. 959 påpeker dette, men uten å si noe om konsekvensene.

¹¹⁸ HR-2018-1650-A (avsn. 45).

for straffeansvar.¹¹⁹ Det er på det rene at lovskravet ikke er til hinder for en gradvis presisering av en vag lovtekst – dette er kjærkomment for å sikre nødvendig forutberegnelighet.¹²⁰ Men for det spørsmål som kom på spissen i dommen – hvorvidt en må være en del av organisasjonen for å delta i denne – er ikke ordlyden vag. Vilåret «deltar i [...] en terrororganisasjon» er vagt og vidt hva gjelder typen og omfanget av handlinger som kan oppfylle aktivitetskravet ordlyden gir anvisning på. Når det gjelder tilslutningskravet, er det ikke snakk om å presisere om gjerningspersonen må være en del av organisasjonen. Dette er et ja/nei-spørsmål, ikke et gradsspørsmål der Høyesterett må tolke presiserende for å sette en grense.

Oppsummert mener jeg en uheldig metodisk tilnærming har vært bidragsytende for Høyesteretts konklusjon, og dermed til at legalitetsprinsippet ikke ble overholdt. Kontekstuell tolkning er en del av en naturlig språklig forståelse, og derfor også av den alminnelig metode. Det står uforklart at Høyesterett unnlot å anvende en slik metode i HR-2018-1650-A.

Det er verdt å merke at en lignende metodisk tilnærming kommer til uttrykk i forarbeidene til strl. § 199. Bestemmelsen retter seg mot den som «deltar i [...] en kriminell sammenslutning», og som nevnt skal deltakerbegrepet som utgangspunkt forstås likt som i § 136 a. Med en henvisning til HR-2018-1650-A uttaler Straffelovrådet at «det i vilåret om ‘deltakelse’ ikke skal innfortolkes et krav om at vedkommende formelt er medlem i gruppen eller tilsluttet gruppen [...]».¹²¹ Etter mitt syn er det ikke snakk om å «innfortolke» et krav om tilslutning, men snarere å bortfortolke, hele vilåret tatt i betraktning. Dette er altså et eksempel på at Høyesteretts ordlydsstridige tolkning har fått ringvirkninger også for andre bestemmelser, jf. påpekningen i punkt 1.4.

---

¹¹⁹ HR-2018-1650-A (avsn. 55).

¹²⁰ Gröning mfl. (2019) s. 67–68).

¹²¹ NOU 2020: 4 s. 95. Tilsluttet i Prop. 190 L (2020-2021) s. 35. Min utheving. Lovteksten i § 199 lyder forøvrig «deltar», ikke «deltakelse».

4.4 HR-2022-2418-A

4.4.1 Er Høyesteretts tolkning i strid med legalitetsprinsippet?

HR-2022-2418-A er interessant fra et legalitetsperspektiv fordi det var det sterke dissens knyttet til ordlyden og legalitetsprinsippet rekkevidde. I ettertid har teoretikere gitt sine syn på om husstell og moralsk støtte kan omfattes av vilkåret «deltar i [...] en terrororganisasjon». Ulfstein og Tobiassen antyder at flertallets tolkning strider med legalitetsprinsippet, mens Holter og Bergo fremmer motsatt syn.¹²² Som følge av dissensen og uenigheten i litteraturen finner jeg grunn til å foreta en selvstendig vurdering av dette i det videre.

Dommen reiser spørsmål ved en annen side av legalitetsprinsippet enn avgjørelsen fra 2018. Ordlyden er så vidt at det ikke strider med forbudet mot utvidende tolkning at husarbeid og støtteerklæringer er aktiviteter som kan omfattes av vilkåret «deltar i [...] en terrororganisasjon». Den vide ordlyden medfører imidlertid at det er spørsmål om klarhetskravet er oppfylt. Kravet står særlig sterkt når det gjøres inngrep i grunnleggende rettigheter, her retten til familieliv etter Grl. § 102 og EMK art. 8.¹²³ Dette kunne flertallet med fordel berørt.

For at klarhetskravet skal være oppfylt må lovanvendelsen være en rimelig forutsigbar slutning ut fra ordlydens kjerneinnhold.¹²⁴ Hvorvidt det er tilstrekkelig forutberegnelig at husstell og støtte til ektefellen innebærer at man «deltar i [...] en terrororganisasjon», kan vurderes ut fra en språklig og sammenlignende tilnærming basert på vilkårets kjernebetydning.¹²⁵ Dette metodiske grepet vil jeg benytte i det følgende.

Den språklige kjernen i deltakervilkåret er personer som bidrar til planleggingen og gjennomføringen av terrorhandlinger, jf. punkt 3.2. Husstell, matlaging og moralsk støtte er i utgangspunktet langt fra slik aktivitet. Det straffbare er imidlertid angitt som å delta i «en terrororganisasjon», ikke «en terroraksjon». Vilkåret favner da også deltakere som ikke kan

---

¹²² Ulfstein (2022); Tobiassen og Ulfstein (2022); Holter (2022); Bergo (2023).

¹²³ Mindretallet påpeker dette, se. HR-2022-2418-A (avsn. 95).

¹²⁴ Bergo (2022) s. 394.

¹²⁵ Se Bergo (2022) s. 54 flg. for ulike analyseverktøy for lovtolkning. Jeg benytter «induksjonsmetoden».

knyttet direkte til terrorrelatert aktivitet. Hvordan deltakelse i en *terrororganisasjon* kan utfolde seg beror på den konkrete organisasjonen; vilkåret er språklig sett kontekstavhengig, jf. punkt 3.2.

ISIL var sterkt kjønnssegregert ifølge den sakkyndiges redegjørelse. Kvinner var en viktig del av organisasjonen, og de ble tildelt oppgaver – primært husholdningsoppgaver – forbeholdt dette kjønn. Kvinners form for deltakelse var å utføre slike handlinger som tiltalte utførte. Det å fylle en rolle som terrororganisasjonen selv anser strukturelt viktig tilsier etter mitt syn at man er nær kjernen i det språklige uttrykket «deltar i [...] en terrororganisasjon». Etter mitt syn er straffeansvar da en tilstrekkelig klar og forutsigbar slutning fra *ordlyden*. Ordlyden er dermed ikke til hinder for at klarhetskravet er oppfylt.

Som Høyesterett har påpekt i andre avgjørelser, kan det tenkes at klarhetskravet likevel ikke er oppfylt dersom andre rettskilder etterlater tvil ved om forholdet er straffbart.¹²⁶ Her som ellers er rettskildebildet sammensatt. Etter mitt syn er det eventuelt forarbeidenes krav om at deltakelsen må være «kvalifisert» som kan skape tvil ved om klarhetskravet er oppfylt. Husarbeid og moralsk støtte er av en annen *karakter* enn eksemplene fra forarbeidene, som alle knytter seg til terrororganisasjonens virksomhet. Forarbeidene påpeker samtidig at deltakervilkåret skal være «vidtfavnende» hva gjelder type aktiviteter, jf. punkt 3.3. Videre skal ikke kvalifikasjonskravet forstås strengt, jf. de generelle uttalelsene i HR-2018-1650-A.¹²⁷ Hva gjelder den konkrete saken, fremhevet den sakkyndige for lagmannsretten at rollen som hjemmeværende «ikke [ble] fremstilt som en passiv rolle i skyggen av ISILs mannlige krigere».¹²⁸ Tvert imot ble kvinner stadig vekk trukket frem som «uvurderlige støttespillere som 'muliggjorde jihad'».¹²⁹ I en slik situasjon er det etter mitt syn forutberegnelig å straffes for deltakelse. Til tross for (det beskjedne) kvalifikasjonskravet forarbeidene oppstiller, er rettsstillingen tilstrekkelig klar til å oppfylle klarhetskravet.

Konklusjonen er at Høyesteretts tolkningsresultat ikke er i strid med legalitetsprinsippet.

---

¹²⁶ Se blant annet HR-2016-2228-A (avsn. 30) med henvisning til *Kafkaris mot Kyprus* [GC] 2008, no. 21906/04 para. 145.

¹²⁷ Se punkt 3.5.2.

¹²⁸ HR-2022-2418-A (avsn. 48).

¹²⁹ HR-2022-2418-A (avsn. 48).

4.4.2 Høyesteretts metodiske innfallsvinkel. Er det problematisk å inkludere formålet med handlingen i vurderingen av om straffebudets objektive vilkår er oppfylt?

I dette punktet skal jeg adressere og vurdere en faktor jeg anser bidragsytende til at fraksjonene har ulikt syn på om ordlyden er tilstrekkelig klar. Dette skyldes ikke kun uenighet om den semantiske betydningen av deltakervilkåret. Fraksjonene har ulik metodisk innfallsvinkel. Mindretallet ser på handlingens karakter, objektivt sett. Det vektlegges sterkt at disse er fjernt fra organisasjonens terrorvirksomhet. Flertallet tar derimot tiltaltes formål og ISILs særegne struktur i betraktning i vurderingen av om handlingene innebærer at hun «deltar i [...] en terrororganisasjon». Dette er momenter mindretallet ikke berører. På denne bakgrunn kan det stilles spørsmål ved om det er problematisk å inkludere formålet med handlingen i vurderingen av om straffebudets «objektive»¹³⁰ vilkår er oppfylt. I det videre skal jeg vurdere om en slik metodisk tilnærming er problematisk i relasjon til klarhetskravet. Jeg anser dette nødvendig for en fullstendig redegjørelse for gjeldende rett og den kritikk som har vært reist mot flertallets avgjørelse.

Husabø har tidligere gitt uttrykk for at det er problematisk å vektlegge tiltaltes subjektive innstilling i vurderingen av om straffebudets handlingsbeskrivelse er overtrådt. Han påpeker at å vektlegge tiltaltes formål eller intensjon er et gjennomgående trekk ved pre-aktiv strafferett, som etter hans syn står i et problematisk forhold til klarhetskravet, jf. kapittel 2. Bakgrunnen er at borgerne bør kunne forutse *hvilken handlemåte* som er straffbar, ikke bare *hvilket motiv* det er ulovlig å ha når en annen handler.¹³¹ Tanken synes å være at strafferegler med svak objektiv karakteristikk gir mindre forutberegnelighet.

Jeg deler ikke Husabøs syn. En rettsregel hvor formålet med handlingen hensyntas i vurderingen av om den er straffbar, gir etter mitt syn ikke et mindre tydelig signal om hvilke handlinger som kan medføre straffeansvar. Forutsatt at intensjonen med handlingen er at en

---

¹³⁰ Jeg sikter til den tradisjonelle kategoriseringen av «subjektive» og «objektive» vilkår, der sistnevnte innebærer at handlingen må oppfylle gjerningsbeskrivelsen i et straffebud. Terminologien er valgt fordi Høyesteretts mindretall selv benytter denne, se HR-2022-2418-A (avsn. 100). At et skarpt skille er problematisk, følger av det jeg skriver i det videre. Se også Holter (2022b) s. 247–248; Gröning mfl. (2019) s. 117.

¹³¹ Husabø (2004) s. 173.

«deltar i [...] en terrororganisasjon», må det normalt være tilstrekkelig forutberegnelig å straffes for nettopp dette. Å angi at en gitt handling er ulovlig hvis man har et visst motiv, er langt på vei like forutberegnelig som en rettsregel som kun ser på det ytre, ettersom motiv er noe man selv har.¹³² Videre er en del av den naturlige språklige forståelsen å betegne en handling ut fra sammenhengen den inngår i, og formålet den utføres med.¹³³ At formålet på denne måten bidrar til å etablere meningsinnhold i handlingene har bred støtte i juridisk teori.¹³⁴ Høyesterett har også anlagt en slik tilnærming på andre rettsområder. I Rt. 2010 s. 466 vektla eksempelvis Høyesterett tiltaltes «motivasjon» i vurderingen av om det forelå seksuelt krenkende atferd, jf. strl. § 201.¹³⁵

Av denne grunn er det ikke problematisk i relasjon til legalitetsprinsippet at formålet med handlingene tillegges vekt i vurdering av om det er begått en straffbar handling. Dette innebærer samtidig at jeg er skeptisk til mindretallets isolerte vurdering av handlingens karakter. Den avviker fra Høyesterett tidligere metodebruk, og fører etter mitt syn til en uriktig oppfatning om at tiltaltes handlinger «ikke [omfattes] av en naturlig språklig forståelse» av vilkåret.¹³⁶

Jeg hevder imidlertid ikke at formål om å støtte terrororganisasjonen kan *kompensere for fravær av tilstrekkelige faktiske bidrag* – slik mindretallet uttrykkelig tar avstand fra.¹³⁷ Etter mitt syn er det ikke det flertallet gjør. De fastlegger meningsinnholdet i handlingene ut fra tiltaltes formål med dem, og har dermed et annet syn enn mindretallet på om de faktiske bidragene kvinnen utførte i seg selv var tilstrekkelige.

Avslutningsvis skal jeg fremheve noen utfordringer knyttet til rettshåndhevelsen med berøringspunkter til legalitetsprinsippet. Å vektlegge tiltaltes intensjon kan klart medføre bevismessige utfordringer. Jo mindre krav som stilles til ytre handling, det vil si jo mer saken står og faller på bevis for tiltaltes tanker og vilje, desto mer usikker kan bevisvurderingen og

---

¹³² Tilsvarende Jacobsen (2009) s. 306 og 380.

¹³³ Gröning mfl. (2019) s. 113.

¹³⁴ Jacobsen (2009) s. 380; Holter (2022a); Gröning mfl. (2019) s. 117–118 med videre henvisninger.

¹³⁵ Rt. 2010 s. 466 A (avsn. 12).

¹³⁶ HR-2022-2418-A (avsn. 95).

¹³⁷ HR-2022-2418-A (avsn. 100).

bevisresultatet bli.¹³⁸ På et rettsdogmatisk plan kan også vektlegging av gjerningspersonens formål føre til vanskelige grensedragninger. For eksempel kan et entydig formål opptre i en type konkurrens med andre formål som gjør seg gjeldende som motivasjon for (den mulige) deltakelseshandlingen.¹³⁹ Disse usikkerhetsmomentene står i kontrast til legalitetsprinsippets målsetning om forutsigbarhet, men det faller utenfor oppgaven å foreta en videre analyse. Poenget er at disse utfordringene ikke må forveksles med spørsmålet om rettsregelen i seg selv er tilstrekkelig klar.

Oppsummert kan det å vektlegge formålet med handlingen være et bevismessig vanskelig avgrensningskriterium. Flertallets metodiske tilnærming kan dermed sies å illustrere et av de «praktiske håndhevelsesproblemer» lovgiver fryktet bestemmelsen skulle gi opphav til, jf. punkt 1.1 ovenfor. Forutsatt at det er tilstrekkelig bevist at tiltaltes formål er å delta i en terrororganisasjon, er imidlertid ikke klarhetskravet til hinder for å vektlegge dette.

---

¹³⁸ Husabø (2003b) punkt 2.4.

¹³⁹ Tilsvarende Jacobsen (2009) s. 326.

5 Forholdet til skyldprinsippet

5.1 Introduksjon

I dette kapitlet skal jeg drøfte to utvalgte problemstillinger med utspring i skyldprinsippet. Prinsippet favner vidt, og gir opphav til en rekke spørsmål. På bakgrunn av redegjørelsen i kapittel 3 har valgt ut det jeg anser for å være mest problematisk. Dette er i tråd med påpekningen i punkt 1.2 om at oppgaven vil rette fokuset mot det rettspolitisk diskutabile. Det ligger i dette at overskriften ikke skal forstås slik at målet er å vurdere om alle aspekter ved bestemmelsen i er i tråd med skyldprinsippet.

I punkt 5.3 skal jeg rette et kritisk blikk mot Høyesteretts standpunkt om at man kan stå overfor flere overtredelser av § 136 a dersom den som «deltar i [...] en terrororganisasjon» (også) «rekrutterer» eller «yter økonomisk eller annen materielle støtte», jf. punkt 3.5.4. Standpunktet har både strafferettslige og prosessuelle konsekvenser. Blant de viktigste er at strafferammen dobles dersom det foreligger flere forbrytelser, jf. strl. § 79 bokstav a.¹⁴⁰

I kjølvannet av vurderingen i punkt 5.3 oppstår spørsmålet om bestemmelsen nåværende strafferamme gir domstolen tilstrekkelig handlingsrom til å markere lovbruddets alvor ut fra utvist skyld. Dette skal jeg vurdere i punkt 5.4.

Før jeg går inn på de konkrete vurderingene skal jeg kort redegjøre for skyldprinsippet, jf. punkt 5.2. Jeg fokuserer på de prinsipielle utgangspunktene som får betydning for den videre drøftelsen.

---

¹⁴⁰ Videre påvirker det bl.a utformingen av tiltalen og domstolens kompetanse, jf. henholdsvis strpl. § 252 og § 38.

5.2 Skyldprinsippets rettslige forankring og innhold

Skyldprinsippet innebærer at kun den som kan klandres for sine handlinger skal holdes ansvarlig og straffes, og da kun overensstemmende med den skyld vedkommende har utvist.¹⁴¹ Prinsippet anses som en «bærebjelke» i strafferetten,¹⁴² forankret i blant annet Grl. § 96 og EMK art 7. Skyldprinsippet setter rammer for både ansvarslæren og reaksjonslæren.¹⁴³ Sentralt for denne oppgaven er betydningen skyldprinsippet har for selve straffen, nemlig at denne må reflektere riktig grad av klander.

Sentralt for vurderingen av om det foreligger flere forbrytelser i pkt. 5.3, er at skyldprinsippet har gitt opphav til det materielle dekningsprinsipp. Dette innebærer at gjerningspersonens skyld skal «dekkes inn».¹⁴⁴ Formuleringen av dekningsprinsippet varierer, men synspunktet har støtte både i straffelovens forarbeider og rettspraksis.¹⁴⁵ Eksempelvis fremgår det av HR-2022-1753-A at det avgjørende for om tiltalte skal holdes ansvarlig for flere lovbrudd er om dette er «nødvendig for å markere en økt straffverdighet», eller – motsetningsvis – om gjerningsinnholdet «heilt ut vert dekt» ved straff for det andre.¹⁴⁶ Disse vurderingstemaene ligger allerede til grunn for lovgivers utforming av straffebudene.¹⁴⁷ Blant annet av denne grunn er utgangspunktet for konkurrensvurderingen lovtekstens utforming.¹⁴⁸

I vurderingen av den ordinære strafferammen i punkt 5.4 under, står også skyldprinsippet sentralt. Skyldprinsippet forutsetter at strafferammen gir domstolen handlingsrom til å utmåle en straff som reflekterer handlingens straffverdighet.¹⁴⁹ Det proporsjonalitetsprinsipp skyldprinsippet gir opphav til innebærer at strafferammen må være forholdsmessig med både handlingens klanderverdighet, og ekvivalent med lignende straffebud.¹⁵⁰

---

¹⁴¹ Gröning mfl. (2019) s. 48; Rui (2015) s. 511.

¹⁴² Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 11.

¹⁴³ Gröning mfl. (2019) s. 49

¹⁴⁴ Gröning mfl. (2019) s. 581; Andenæs mfl. (2016) s. 375; Mæland (2012) s. 235 betoner alle dekningsynspunktet.

¹⁴⁵ I Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) s. 278 heter det at det avgjørende for konkurrensspørsmålet er om man «får markert noe ytterligere ved å anvende et ekstra straffebud».

¹⁴⁶ HR-2022-1753-A (avsn. 29) med videre henvisninger.

¹⁴⁷ Gröning mfl. (2019) s. 582.

¹⁴⁸ Øyen (2005) s. 218; Gröning mfl. (2019) s. 583.

¹⁴⁹ Se Gröning mfl. (2019) s. 49 og 665 som påpeker at skyldprinsippet setter rammer for hele reaksjonslæren.

¹⁵⁰ Husabø (2018) s. 319 med videre henvisninger.

I den påfølgende vurderingen anvender jeg ikke kategoriseringen «idealkonkurrens» og «realkonkurrens».¹⁵¹ I stedet benytter jeg tilnærmingen til Grönings mfl., der spørsmålet er om gjerningspersonen skal holdes ansvarlig for flere brudd på samme straffebud.¹⁵² Dette kan også formuleres som et spørsmål om overtredelsen av straffebudet skal individualiseres (splittes opp) til flere forbrytelser for å markere den utviste skyld.¹⁵³ De ulike metodiske innfallsvinklene har ikke materiellrettslig betydning, og utdypes derfor ikke.

5.3 Bør gjerningsalternativene anses som selvstendige forbrytelser? En kritisk vurdering av Høyesteretts standpunkt

Før jeg vurderer Høyesteretts tilnærming, vil jeg påvise at lovtekstens utforming gir føringer for spørsmålet om gjerningsalternativene utgjør selvstendige straffbare forhold. Som nevnt danner ordlyden utgangspunktet for vurderingen.

Ordlyden «deltar i» er vidtfavnende hva gjelder relevante aktiviteter, og kan derfor omfatte både rekruttering og støttehandlinger. Dette er bekreftet i teori og rettspraksis, jf. kapittel 3. Dersom det kun er rekrutteringshandlinger som medfører at deltakervilkåret er oppfylt, er det vanskelig å se for seg at vilkåret «rekrutterer» kan fange opp *andre aspekter* av rekrutteringshandlingene.¹⁵⁴ Vilkåret «deltar i» dekker både krenkelsesmåten og de krenkede rettsgodene. Dette tilsier at man ikke får «markert noe ytterligere» ved å straffe for rekruttering i tillegg – hvilket skal være avgjørende, jf. HR-2022-1753-A nevnt over.

Videre fremstår «deltar i» som det overordnede alternativet, jf. blant annet overskriften «deltakelse mv.».¹⁵⁵ Dette tilsier at det primært er dette lovgiver ønsket å ramme, og underbygger at eventuelle rekrutterings- og støttehandlinger kan inngå i deltakeralternativet.

---

¹⁵¹ Denne tradisjonelle læren anvendes av bl.a Frøberg (2016) s. 205–214 og Andenæs mfl. (2016) s. 369–375.

¹⁵² Gröning mfl. (2019) s. 578–180 om begrunnelse for innfallsvinklen.

¹⁵³ Gröning mfl. (2019) s. 579.

¹⁵⁴ Jerkø (2021) s. 605.

¹⁵⁵ Husabø (2018) s. 267.

Det kan trekkes veksler på strl. § 282 (mishandling i nære relasjoner), som i likhet med deltakervilkåret i § 136 a angir en kontinuerlig aktivitet.¹⁵⁶ I vurderingen av om det foreligger en mishandling, skal fremsatte trusler hensyntas. Det er derfor sikker rett at gjerningspersonen ikke i tillegg skal straffes for trusler etter § 263.¹⁵⁷ Likhetstrekket går ut på at den mer spesifikke handlingen syntes fullt ut å bli *konsumert* av en større helhetsvurdering.

Til forskjell fra § 282 har § 136 a separate alternativer i handlingsnormen. Men dette gir ikke i seg selv grunnlag for et annet resultat. Tvert imot er hovedregelen ved straffebud med separate alternativer at det kun foreligger én forbrytelse, selv om flere handlingsalternativer er brutt.¹⁵⁸ Hvis gjerningspersonen for eksempel «øver vold» mot en person, og samtidig «krenker ham fysisk» utgjør ikke dette to separate overtredelser av strl. § 271 (kroppskrenkelse), selv om lovteksten angir dette som to alternativer.¹⁵⁹

I forlengelse av dette kan en stille spørsmål ved den selvstendige betydningen av rekrutterings- og støttealternativene. Deltakervilkåret forutsetter *både* utvist aktivitet og en tilknytning, jf. over. Det syntes da naturlig at «rekruttering» og «økonomisk eller annen materiell støtte» – som alle angir aktiviteter – får anvendelse i situasjoner hvor den nødvendige tilknytningen ikke foreligger. Forstått på denne måten *utfyller* de nevnte alternativene deltakervilkåret, slik at det er straffbart å rekruttere eller yte støtte uten å være deltager i organisasjonen. Poenget med opplistingen syntes da å være å ramme kvalifiserte handlinger fra ikke-deltakere,¹⁶⁰ ikke å angi ulike klanderverdige handlinger som alle må «dekkes inn» ved en individualisering.

Førstvoterende i HR-2018-1650-A knyttet ingen bemerkninger til lovtekstens utforming på dette punkt. I stedet tar Høyesterett utgangspunkt i ulovfestede retningslinjer for «den tilsvarende problemstillingen» ved narkotikastraffebudet, nåværende § 231. Bestemmelsen

---

¹⁵⁶ Høyesterett forutsetter selv at vilkåret deltakervilkåret angir en kontinuerlig aktivitet, se HR-2018-1650-A (avsn. 47–53).

¹⁵⁷ Se Andenæs mfl. (2016) s. 368 som legger til grunn at det bare foreligger én straffbar handling så lenge den straffbare virksomheten pågår.

¹⁵⁸ Gröning mfl. (2019) s. 598; Rt. 2003 s. 1727 A fra et straffeprosessuelt perspektiv, som riktig nok kan avvike noe.

¹⁵⁹ Gröning mfl. (2019) s. 598.

¹⁶⁰ Tilsvarende Jerkø (2021) s. 607.

retter seg mot den som «tilvirker, innfører, utfører, erverver, oppbevarer, sender eller overdrar stoff». Ulfstein og Jerkø har kritisert parallellen, primært fordi narkotikastraffebudet angir handlinger som i større grad skiller seg fra hverandre.¹⁶¹ Dette slutter jeg meg til. Unntaket er «oppbevarer», ettersom gjerningspersonen typisk vil ha befatning med (oppbevare) stoffet for å utføre de øvrige handlingsalternativene.¹⁶² Til forskjell fra deltakervilkåret i § 136 a, fremstår imidlertid ikke «oppbevarer» som et overordnet kriterium hvor de øvrige handlingsalternativene kan inngå, og dermed «dekkes». Høyesterett kunne med fordel begrunnet parallellen nærmere.

I tråd med det materielle dekningsprinsipp ser Høyesterett på den utviste straffverdigheten. Den konkrete vurderingen kan det rettes innvendinger mot. Førstvoterende uttaler:

«Straffverdigheten øker betydelig hvis en deltaker også rekrutterer nye deltakere eller yter slik støtte til andre deltakere som bestemmelsen rammer. For å få frem denne økte straffverdigheten, må handlingene under postene II, III og IV anses som forskjellige straffbare forhold.»¹⁶³

Det fremstår mer klanderverdig om en deltaker også rekrutterer, enn dersom deltakeren ikke gjør det. Både rekruttering og materiell/finansiell støtte fremstår imidlertid som nokså alminnelige måter å bidra i en terrororganisasjon.¹⁶⁴ Andre bidrag og roller fremstår minst like alvorlige, eksempelvis å lede organisasjonen eller utføre voldelige aksjoner. Av den grunn kan det fremstå vilkårlig om strafferammen kun skal øke ved «rekruttering» eller økonomisk eller [...] materiell støtte».

Videre er det ingen nødvendig slutning at handlingene må anses som selvstendige lovbrudd for å markere klanderverdigheten. Det synes mer naturlig å markere straffverdigheten gjennom den ordinære straffutmålingen, slik det ellers regulært gjøres i praksis.¹⁶⁵

---

¹⁶¹ Husabø (2018) s. 267; Jerkø (2021) s. 604-605.

¹⁶² Også Husabø (2018) s. 267 og Jerkø (2021) s. 604.

¹⁶³ HR-2018-1650-A (avsn. 94).

¹⁶⁴ Tilsvarende Jerkø (2021) s. 607.

¹⁶⁵ Et annet spørsmål er om strafferammen er høy nok, se neste punkt.

Å utmåle straff for den samme handlingen etter både deltakervilkåret og de øvrige gjerningsalternativene vil etter mitt syn være i strid med prinsippet om dobbelstraff. For å unngå dette må domstolen skille ut deltakelsehandlinger og støttehandlinger.

Underrettspraksis vitner om at en slik separasjonsprosessen er utfordrende. For eksempel ble gjerningspersonen i LB-2017-84014 tiltalt for både deltakelse i en terrororganisasjon, og å ha ytt økonomisk og materiell støtte til denne. Den aktiviteten som begrunnet lagmannsretten syn på når deltakelsen startet, var den samme aktiviteten som ga grunnlag for straffeansvar for å ha ytt økonomisk og materiell støtte. Denne aktiviteten ble dermed vektlagt både under vilkåret «deltar i» og «økonomisk eller annen materiell støtte».¹⁶⁶ Også LB-2015-108037 tenderer mot dobbeltstraff. C var tiltalt for både deltakelse og forsøk på å yte materiell støtte, jf. strl. 1902 § 147 d. I vurderingen av tiltaltes deltakelse vektla lagmannsretten at tiltalte «forsøkte å skaffe utstyr til broren».¹⁶⁷

Oppsummert er det både praktiske og prinsipielle betenkeligheter knyttet til å ilegge straff for både deltakelse, rekruttering og/eller å ha ytt støtte til terrororganisasjonen. Risikoen for å straffe flere ganger for samme handling er stor. Det er heller ikke dekkende at eksempelvis en rekrutteringshandling gjør deltakelsen så mye mer klanderverdig at det berettiger en dobbelt strafferamme. Av hensyn til skyldprinsippet bør rettsanvenderen derfor være varsom med den individualiseringen Høyesterett åpner for.

Konklusjonen er at gjerningsalternativene ikke bør anses som selvstendige forbrytelser.

5.4 Bør strafferammen økes?

Høyesteretts avklaring om at gjerningsalternativene kan anses som selvstendige straffbare forhold kan ha stor praktisk betydning. Deltakervilkåret vil kunne være oppfylt alene ved at et av de andre gjerningsalternativene er oppfylt. I praksis vil dermed strafferammen ofte kunne doubles fra 6 år til 12 år, jf. strl. § 79 bokstav a.¹⁶⁸ I henhold til maktfordelingsprinsippet er det

---

¹⁶⁶ Dette ble påpekt av Høyesterett, se HR-2018-1650-A (avsn. 59). Høyesterett så bort fra bistanden ved vurderingen av deltakerperioden, jf. samme avsnitt.

¹⁶⁷ LB-2015-108037 s. 26 og Husabø (2018) s. 265.

¹⁶⁸ Husabø (2018) s. 267.

en lovgiveroppgave å foreta en alminnelig skjerpelse av strafferammen. Dette leder til spørsmålet om strafferammen bør økes. I det videre skal jeg peke på aspekter som tilsier at strafferammen ikke er forholdsmessig, slik skyldprinsippet fordrer, jf. punkt 5.2.

For det første kan internasjonale regelverk indikere at 6 års strafferamme ikke gjenspeiler hvor farlig visse former for involvering i en terrororganisasjon kan være. Etter EUs rammebeslutning kreves det at den øvre strafferammen for å delta i en terrororganisasjons aktiviteter er minimum 8 år, og minst 15 år for organisasjonens ledere.¹⁶⁹ Strafferammene etter EU-regelverket ble ikke kommentert i forarbeidene til § 136 a, til tross for at det var «et mål for Norge å være på linje med EU når det gjelder terrorbekjempelse»¹⁷⁰. Lovbruddenes alvor kommer også til uttrykk i den svenske reguleringen, hvor spørsmålet om kriminalisering og strafferamme nylig har blitt vurdert og vedtatt. Som jeg kommer tilbake til, opereres det med et gradsinndelt straffebed der terrororganisasjonens ledere risikerer straff «på livstid».¹⁷¹

Lovgiver har heller ikke sammenlignet strafferammen i § 136 a med andre terrorrelaterte forberedelsesstraffebed. Det ble ikke engang trukket en parallell til det utvidede forsøksansvaret i § 131 tredje ledd, som ble foreslått samtidig med § 136 a og har en strafferamme på 21 år.¹⁷² Videre kan det fremstå inkonsekvent at blant annet terrorfinansiering har en strafferamme på 10 år, jf. strl. § 135. Etter mitt syn er eksempelvis en lederrolle i terrororganisasjonen minst like straffverdig som finansieringen av denne.

I forlengelsen av dette kan det spørres om det var riktig å samkjøre strafferammen i § 136 a med § 129, slik lovgiver tilsiktet.¹⁷³ Strafferammen for de forbrytelser organisasjonen har til formål å begå er vesentlig høyere for § 136 a sitt vedkommende.¹⁷⁴ I tillegg skal § 129 verne mot «fare for skade på demokratiske verdier»,¹⁷⁵ mens § 136 a *også* skal verne om

---

¹⁶⁹ Rammebeslutning 2002/475/JHA art 5 nr. 3.

¹⁷⁰ Prop. 131 L (2012–2013) s. 36.

¹⁷¹ Terroristbrottslagen 4 a § tredje ledd/stycke.

¹⁷² Endret ved lov nr. 85/2013. Husabø (2018) s. 263 påpeker også dette.

¹⁷³ Prop. 131 L (2012–2013) s. 42.

¹⁷⁴ Husabø (2018) s. 269 påpeker dette ved i relasjon til et konkursspørsmål.

¹⁷⁵ Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) s. 146.

enkeltpersoners liv i mer direkte forstand.¹⁷⁶ Det er dermed ikke gitt at den øvre strafferammen bør være sammenfallende.

Etter mitt syn illustrerer rettspraksis at domstolen ikke har tilstrekkelig spillerom til å uttrykke klandereren. Som Høyesterett har fremholdt rammer § 136 a «handlinger som er av vidt forskjellig karakter».¹⁷⁷ Saksforholdet i HR-2018-1650-A illustrerer at strafferammen ikke gir tilstrekkelig rom til å hensynta variasjon i overtredelsesmåtene. Deltakelsen bestod primært av bistand til og tilrettelegging for norske fremmedkrigere, samt propagandavirksomhet.¹⁷⁸ Høyesterett kom til at deltakelsen isolert sett tilsa en straff på 5 år og 6 måneder. Dersom tiltalte hadde hatt en mer sentral rolle i organisasjonen, for eksempel ved å være en lederskikkelse, kan det spørres om klandereren hadde blitt tilstrekkelig reflektert ved å idømme 6 måneder lengre fengselsstraff. Riktig nok kunne en ledende skikkelse potensielt blitt straffet for overtredelse av andre straffebud, men det har en egenverdi at straffebudet i seg selv gir uttrykk for riktig klander.

Fra lovgiverhold har det, i etterkant av vedtakelsen, blitt uttrykt at strafferammen er lav. I forarbeidene til § 199 påpekes det at overtredelse av § 136 a utgjør en alvorlig forbrytelse, men at det «straffes likevel (kun) med inntil 6 år»¹⁷⁹. Det er også verdt å merke seg at strafferammen i § 136 a påvirket strafferammen i § 199. Straffverdighetsbetraktninger talte for at § 199 skulle ha 6 års strafferamme.¹⁸⁰ Likevel ble strafferammen satt til 3 år, blant annet som følge av at den mer alvorlige § 136 a (kun) hadde 6 års strafferamme.¹⁸¹ Dette er, etter mitt syn, et eksempel på at uheldige aspekter ved § 136 a har fått ringvirkninger ellers i lovverket, jf. påpekningen i punkt 1.1.

Oppsummert fremstår strafferammen uforholdsmessig lav, og derfor ikke i tråd med skyldprinsippet. En strafferamme på 6 år gir ikke domstolen tilstrekkelig mulighet til å

---

¹⁷⁶ Prop. 131 L (2012-2013) s. 41. At bestemmelsen skal forhindre terrorhandlinger innebærer at den skal verne om de samme rettsgodene som grunnstraffebudene mot terrorhandlinger, herunder liv og helse.

¹⁷⁷ HR-2016-1422-A (avsn. 17).

¹⁷⁸ Se punkt 3.5.1.

¹⁷⁹ NOU 2020: 4 s. 99. «kun» er ikke min bemerkning.

¹⁸⁰ NOU 2020: 4 s. 99

¹⁸¹ NOU 2020: 4 s. 99

markere klanderverdigheten av lengre deltakelsesperioder, ledende roller og lignende. Etter mitt syn bør strafferammen økes.

6 Sammenfattende betraktninger:

Legalitetsprinsippet, skyldprinsippet og lovteksten

Jeg har i kapittel 4 vist at Høyesteretts tolkning av deltakervilkåret i HR-2018-1650-A strider mot legalitetsprinsippet. Høyesteretts resultat i HR-2022-2418 har jeg funnet i tråd med dette prinsipp. I begge tilfeller er resultatene funnet å være utslag av Høyesteretts metodebruk. Videre er det problematisk i relasjon til skyldprinsippet at Høyesterett har fastslått at gjerningsalternativene utgjør selvstendige forbrytelser, jf. punkt 5.3 Det samme gjelder strafferammen på 6 år, jf. punkt 5.4. Jeg viser til oppsummeringene avslutningsvis i disse punkter.

Gjennomgangen har samtidig vist at det primært er Høyesteretts manglende rettslige forankring jeg er kritisk til, ikke resultatene isolert sett. I HR-2018-1650-A bortfortolker Høyesterett et krav om at gjerningspersonen må være en del av organisasjonen. Det er flere momenter som tilsier at den rettsregel Høyesterett her har skapt er i tråd med det lovgiver egentlig ønsket å ramme. For det første innebærer Høyesteretts tolkning en bevismessig forenkling som effektiviserer bestemmelsen. Lovgivers siktemål var nettopp effektiv terrorbekjempelse.¹⁸² Videre innebærer tolkningen at den norske rettsregelen er på «på linje med EU», hvilket var departementets uttalte målsetning.¹⁸³ Etter begge regelverk er det straffbare nå å delta i terrororganisasjonens aktiviteter.¹⁸⁴

I tillegg fremgår det av forarbeidene til § 136 a at bestemmelsen skulle kriminalisere særskilt form for medvirkning til terrorhandlinger, jf. punkt 3.3. Etter den alminnelige medvirkningslæren er det ikke noe krav om at hovedmannen anerkjenner medvirkeren. Hovedmannen trenger ikke engang være klar over at medvirkeren har medvirket. Dette står i kontrast til § 136 a, som etter sin ordlyd altså krever at meddeltakerne anerkjenner

---

¹⁸² Se punkt 4.3.1.

¹⁸³ Se punkt 1.1.

¹⁸⁴ Se punkt 3.2 og 3.5.3.

gjerningsmannen. Samlet fremstår det tvilsomt om lovgiver ønsket at bestemmelsen skulle inneha et krav om at gjerningspersonen skulle være del av organisasjonen. Dette underbygges av forarbeidsuttalelsene til § 199, vist til i punkt 4.3.2. Lovgiver gir her uttrykk for ikke å være bevisst på at ordlyden angir et krav om å være en del av organisasjonen.

I HR-2018-1650-A fastslås det også at gjerningsalternativene i § 136 a kan anses som selvstendige forbrytelser, hvilket medfører at strafferammen kan økes til 12 år. Lovgivers målsetning med den ordinære strafferammen er at den skal reflektere den utviste klaner. Det gjør ikke en strafferamme på 6 år. Også på dette punkt kan Høyesterett sies å ha avdekket, og avbøtet, svakheter ved lovteksten. Videre illustrerer HR-2022-2418-A den usikkerhet som kan oppstå ved en vag lovtekst.

Det ligger i dette at lovteksten fremstår som et underliggende problem. Lovteksten angir et uheldig tilknytningskrav (aksept som deltaker), jf. punkt 3.2, er vidtfavnende og uklar, jf. punkt 3.1 og 3.6, og har en for lav strafferamme, jf. punkt 5.4. Lovteksten er altså ikke hensiktsmessig utformet. Dette sporet vil jeg undersøke neste kapittel, hvor jeg foretar et komparativt sideblikk til den svenske lovgivningen.

7 Komparativt sideblikk: Sverige

7.1 Siktemål, begrunnelse og metodiske utfordringer

I dette kapittelet skal jeg redegjøre for hvordan deltagelse i en terrororganisasjon er regulert i Sverige. Bakgrunnen for sammenligningen er at den svenske lovteksten, med ikrafttredelsesdato 01.06.2023,¹⁸⁵ reduserer noen av betenkelighetene ved den norske rettsstilling, oppsummert i kapittel 6. I lovgivningsprosessen ble det sett hen til både den norske lovtekst og norsk rettspraksis.¹⁸⁶ Den svenske lovgiver tok avstand fra rettspraksisen og valgte en annen utforming.¹⁸⁷ Fra norsk hold ble det svenske høringsnotatet tatt i betraktning i HR-2022-2418-A.¹⁸⁸ Hertil kommer de rettskulturelle og samfunnsmessige likhetene, som gjør nordisk rett godt egnet for komparative undersøkelser.¹⁸⁹

Fokuset vil ligge på den svenske lovtekstens utforming. Det er denne som avbøter betenkelighetene ved den norske. Dette innebærer at flere av risikofaktorene ved komparasjon, herunder ulik systematisering og metode,¹⁹⁰ i begrenset grad aktualiseres. Utfordringen knyttet til språklig ulikheter søkes imøtegått ved å benytte juridiske ordbøker og forarbeidene for å avklare meningsinnholdet.

I punkt 7.2.1 presenterer jeg den svenske reguleringen. I de påfølgende delkapitlene viser jeg at den svenske lovteksten er mer hensiktsmessig utformet enn den norske. Jeg vil også vise til norske straffebud for å tydeliggjøre at de svenske formuleringene ikke er fremmed i norsk rett. Formålet er imidlertid ikke å gi en fullstendig vurdering av om § 136 a bør endres til å sammenfalle med den svenske reguleringen. Det hadde krevd en bredere vurdering, der lovgivningstekniske hensyn ble tilgodesett i større grad enn hva jeg har anledning til.

---

¹⁸⁵ Lag om ändring SFS 2023:227.

¹⁸⁶ Ds 2022:6 s. 47–49 og Prop. 2022/23:73 s. 31. Forarbeidene viser til TOSLO-2020-66298, tingsrettsbehandlingen av HR-2022-2418-A.

¹⁸⁷ Prop. 2022/23:73 s. 31 tar avstand fra at saksforholdet i TOSLO-2020-66298 skal være straffbart etter svensk rett. Barneomsorg og husstell for *andres* barn/hus, kan derimot være straffbart, jf. s. 31.

¹⁸⁸ HR-2022-2418-A (avsn. 29).

¹⁸⁹ Rui (2009) s. 449.

¹⁹⁰ Rui (2009) s. 451–453.

Formålet er i stedet å få fram at det er *mulig* å formulere lovteksten på en måte som skaper større forutberegnelighet, er mer effektiv, og har en mer adekvat strafferamme.

7.2 Terroristbrottslagen 4 a §

7.2.1 Presentasjon av bestemmelsen

I Sverige ble kriminalisering av deltakelse i en terrororganisasjons virksomhet først foreslått i 2017, men avvist i 2019 under henvisning til den konstitusjonsfestede foreningsfriheten.¹⁹¹

Bestemmelsen som ble vedtatt i år har følgende ordlyd:

«För deltagande i en terroristorganisation döms den som **deltar i verksamheten** i en terroristorganisation på ett sätt som **är ägnat att främja, stärka eller understödja organisationen.**»¹⁹²

Paragrafens andre ledd («stycke») fastslår at den ordinære strafferammen er fire år. Tredje ledd angir et grovhetsalternativ, hvorav den øvre strafferammen er livstid. Fjerde ledd inneholder et forsvarlighetsunntak lignende den norske ulovfestede rettsstridsreservasjonen.

7.2.2 Angivelse av det straffbare

Det straffbare er angitt som å delta i «verksamheten» til organisasjonen. Dette tilsier at det avgjørende er om gjerningspersonen deltar i organisasjonens utøvende og/eller operative arbeid. Forarbeidene underbygger en slik forståelse, idet det fremheves at vilkåret skal favne om de som tar del i terrororganisasjonens aktiviteter.¹⁹³ Den svenske lovteksten krever ikke at man er deltaker i organisasjonen, slik den norske ordlyden gjør. Sammenlignet med strl. § 136 a innebærer dette både en rettslig klargjøring og en bevismessig forenkling.

---

¹⁹¹ Ds 2017:62; SOU 2019:49 s. 10.

¹⁹² Terroristbrottslag 4 a §. Min utheving.

¹⁹³ Prop. 2022/23:73 s. 30.

Kriminalisering av deltakelse i en *virksomhet* finnes også i det norske regelverket. Strl. § 145 forbyr deltakelse i «militær virksomhet». Også i denne forbindelse kan det stilles spørsmål ved hensiktsmessigheten av at § 129 tjente som inspirasjon ved utformingen av § 136 a. Som nevnt regulerer bestemmelsen deltakelse i voldelige sammenslutninger med politiske mål. Ordet «sammenslutning» i § 129 indikerer en løsere struktur enn «organisasjon» i § 136 a, noe som kan gjøre det enklere å bevise straffbar deltakelse.¹⁹⁴ Ulikhetene mellom situasjonene som reguleres i § 129 og § 136 a, tilsier at § 136 a burde vært formulert på en måte som dekker *involvering* i den aktuelle organisasjons virksomhet, ikke deltakelse i den. Den svenske lovteksten fremstår derfor mer hensiktsmessig.

7.2.3 Tilleggskrav om virkning på organisasjonen

Deltakelsen må ifølge terroristbrottslagen 4 a § være «ägnat att främja, stärka eller understödja organisationen». Ordet «ägnat» betyr *egnet*,¹⁹⁵ og forarbeidene presiserer at det må foretas en objektiv vurdering av handlingens karakter. Leddsetningen gir tydeligere føringer for det straffbare enn den norske lovteksten, noe som bidrar til å ivareta det forutberegnelighetshensynet legalitetsprinsippet bygger på. Saksforholdet i HR-2022-2418-A kan tjene som illustrasjon på at straffeansvar ville vært mer forutberegnelig med den svenske formuleringen. Som følge av IS' organisering kan husmorrollen sies å være en del av organisasjonens virksomhet, og ved å innta rollen utførte tiltalte oppgaver som var egnet til å «stärka» organisasjonen. Det er verdt å nevne at den svenske lovgiveren tok avstand fra at saksforholdet i dommen skulle være straffbart.¹⁹⁶ Ikke som følge av lovtekstens formulering, men som følge av vernet om familielivet. Dette er en skranke Høyesterett flertall ikke anså problematisk.

Den svenske leddsetningen innsnevrer straffeansvaret, men er etter mitt syn et mer presist uttrykk for det lovgiverne i begge land ønsket å ramme: Bidrag til *oppretholdelsen* av terrororganisasjonen.¹⁹⁷ Passusen tydeliggjør også hvordan kriminalisering av deltakelse i en

---

¹⁹⁴ Jerkø (2021) s. 590.

¹⁹⁵ Svensk-norsk blå ordbok.

¹⁹⁶ Se note 187.

¹⁹⁷ Prop. 2022/23:73 s. 32 (Sverige) « [...] deltagande som bidrar till att upprätthålla eller stärka en terroristorganisation som utgångspunkt bör vara straffbart.»; Prop. 131 L (2012–2013) s. 41 (Norge) straffebudet skal ramme den som «bidrar til å danne og opprettholde en terrororganisasjon».

terrororganisasjon kan forsvares ut fra skadefølgeprinsippet: Den som eksempelvis bidrar på en måte som er egnet til å styrke organisasjonen, har mistet kontroll over det videre hendelsesforløpet, og det oppstår en (straffbar) ukontrollert risiko for skade.¹⁹⁸ Ved å tydeliggjøre det klanderverdige kan leddsetningen også fungere som en retningslinje for rettsanvenderen, noe som kan bidra til å redusere de «praktiske håndhevelsesproblemer» departementet viste til da kriminalisering ble vurdert i 2007.

Heller ikke en slik passus er fremmed i norsk rett, særlig på fornærmedesiden. For eksempel fordrer straffbar personforfølgelse etter strl. § 266 a at handlingen er «egnet til å fremkalle frykt eller engstelse». Det skal for øvrig bemerkes at også Danmark og Finland har valgt formuleringer som i større grad enn den norske fokuserer på bidragshandlingers påvirkning på terrororganisasjonen. I Danmark er det straffbart å «fremme virksomheten»¹⁹⁹ til en terrororganisasjon, mens Finland straffer handlinger som «fremmer en terrororganisasjons virksomhet».²⁰⁰

7.2.4 Strafferammen

Med en øvre strafferamme på livstid får domstolen rom til å uttrykke riktig klander. Hva gjelder konkurrans, er dette tydeligere regulert i Sverige. Materiell støtte, finansiering ol. er skilt ut i egne straffebud, og det presiseres i lovteksten at straffeansvar *kun* er aktuelt dersom tiltalte ikke straffes etter deltaker-bestemmelsen i 4 a §. I norsk rett finner vi lignende subsidaritetsklausuler i blant annet § 390. En avklaring fra lovgiver hadde vært hensiktsmessig også for § 136 a.

7.3 Sammenfattende betraktninger

Legalitetsprinsippet utfordrer til en løpende vurdering av hvordan straffelovgivningen kan gjøres klarere og mer tilgjengelig. En slik vurdering har jeg her foretatt. Den svenske lovteksten representerer et alternativ som *effektiviserer* regelen lovteksten gir opphav til, gjør det straffbare *mer forutberegnelig*, og gir domstolen tilstrekkelig rom til å markere det

---

¹⁹⁸ Husabø (2018) s. 305.

¹⁹⁹ Lov nr. 126 af 15. april 1930 (straffeloven) § 114 e (Danmark).

²⁰⁰ Strafflag 19.12.1889/39 4 § (Finland).

klanderverdige. Utformingen harmoniserer bedre med den rettsstilstanden Høyesterett har etablert og med lovgivers overordnede siktemål.

Jeg hevder imidlertid ikke at den svenske formuleringen er ideell. Paragrafens utforming illustrerer likevel at det er mulig å balansere hensynet til forutberegnelighet og effektivitet på en bedre måte – hvilket er to motstridende hensyn lovgiver står overfor ved utformingen av en lovtekst. Samtidig er det viktig å understreke at den norske lovteksten etter mitt syn ikke er så uklar at den i seg selv strider med legalitetsprinsippet. Bestemmelsen var tilstrekkelig klar til å danne grunnlag for straffeansvar i HR-2022-2418-A, jf. punkt 4.4.1 over.

Legalitetsprinsippet krever ikke at bestemmelsen er optimalt utformet, jf. den generelle redegjørelsen i punkt 4.2. Som påpekt av Bergo er det likevel «utvilsomt svak lovgivningsteknikk dersom [...] lovteksten ikke er ‘så presist utformet som den etter omstendighetene kan være’». ²⁰¹ Det er jeg enig i. Problemet med den norske utformingen er først og fremst at den gjennom tilslutningskravet gir uttrykk for en rettsregel som er lite effektiv for å nå det overordnede målet om en effektiv terrorbekjempelse.

---

²⁰¹ Bergo (2023) s. 374.

8 Avslutning

8.1 Siktemål og funn

Innledningsvis presenterte jeg oppgavens to siktemål. For det første skulle jeg klargjøre deltakerkravet i vilkåret «deltar i [...] en terrororganisasjon». I kapittel 3 har jeg vist at vilkåret angir et aktivitetskrav. Deltakelsen må overstige en terskel, men denne er ikke høy, jf. punkt 3.3 og 3.5.2. I vilkårets nedre grense kan organisasjonens struktur og tiltaltes formål stå sentralt i den helhetsvurderingen som må foretas, jf. punkt 3.6. Etter gjeldende rett kreves det ikke at tiltalte er en del av organisasjonen, jf. punkt 3.5.3.

I tillegg skulle jeg vurdere deler av rettsstillingen opp mot to grunnleggende rettsstatsprinsipper: legalitetsprinsippet og skyldprinsippet. Jeg viser her til oppsummeringen i punkt 6.1. Som jeg påviste der, er Høyesteretts anvendelse av § 136 a på flere punkter problematisk ut fra både legalitetsprinsippet og skyldprinsippet. Samlet er bilde at Høyesterett ikke har vært «tilbakeholdne» med straff. Som påpekt i punkt 1.1 hadde tilbakeholdenhet vært naturlig, basert på forarbeidenes uttalelser. Lovgivers føringer presses, enten disse er satt som yttergrense for det straffbare (legalitetsprinsippet), eller som ramme for straffutmålingen.

Oppgaven har samtidig avdekket at lovteksten er uheldig utformet, jf. særlig kapittel 6. Men selv om Høyesteretts rettsanvendelse står i et anspent forhold til grunnleggende rettsstatsprinsipper, etterlever domstolen på flere punkter lovgivers overordnede målsetninger. Den svenske bestemmelsen har blitt trukket frem som et eksempel på en regulering som reduserer betenkelighetene knyttet til legalitetsprinsippet og skyldprinsippet, jf. kapittel 7.

8.2 Er Høyesteretts rettsanvendelse likevel forsvarlig i møte med terror?

Terror stiller rettsstaten overfor særskilte dilemmaer. I hvilken grad skal myndighetene verne den som vil undergrave rettsstaten selv?²⁰² Representerer terrortrusselen en unntakstilstand der man ikke kan forvente at tradisjonelle rettsstatsprinsipper respekteres?²⁰³

I enkelte helt særegne situasjoner kan det være nødvendig å gå bort fra den demokratiske rettsstatens grunnpremisser. Konstitusjonell nødrett er et eksempel på det. En må imidlertid skille mellom å gjøre unntak innenfor rammene av konstitusjonen, og at domstolen på eget initiativ tilpasser straffeloven i møte med terrorisme. Terrortrusselen kan legitimere visse endringer fra lovgiverhold, eksempelvis kan en mer pre-aktiv lovgivning lettere anses forholdsmessig, se kapittel 2. Men hvis domstolen ikke overholder grunnleggende rettsstatsprinsipper åpner det for en uforutsigelig rettsutvikling uten demokratisk forankring. Skal vi ta vare på kvalitetene ved en rettsstat, må også terror møtes med en rettshåndhevelse som samsvarer med rettsstatens verdier og grenser. Hvis ikke kan kampen mot terror i seg selv sette rettsstaten i fare.²⁰⁴

8.3 Endringsbehov

Lovtekstens uheldige utforming har skapt et behov for korreksjon fra domstolen. Lovteksten kan dermed sies å være den initielle årsak til en rettsstilling, etablert gjennom Høyesteretts praksis, som står i et problematisk forhold til grunnleggende rettsstatsprinsipper. Ettersom domstolen ikke har demokratisk legitimitet til å tilpasse straffelovgivningen bør lovgiver løse situasjonen. Det er behov for endring på flere punkter, noe både analysene i kapittel 4 og 5, samt avgrensningsavsnittet i punkt 1.3, tydeliggjør. Ingen lovendring er så vidt vites under forberedelse. Tvert imot tilsier innføringen av strl. § 199, samt forarbeidsuttalelsene til denne, at lovgiver ikke er fullt oppmerksom på de utfordringer ordlyden gir opphav til når det gjelder deltakervilkåret.

---

²⁰² Jacobsen (2009) s. 122 og 642–643.

²⁰³ Jacobsen (2009) s. 122 med videre henvisninger til tysk teori.

²⁰⁴ Se lignende formuleringer hos bl.a Husabø og Aall (2005) s. 516 og Anderberg (2018) s. 66.

Med den nåværende lovtekst bør påtalemyndigheten, i medhold av opportunitetsprinsippet, og domstolen reservere anvendelse av deltakervilkåret for situasjoner hvor en er i bestemmelsens kjerne. I motsatt fall er det en risiko for å straffe personer som reelt sett ikke er med i terrororganisasjonen – i strid med hva ordlyden tilsier. Mer perifere bidrag vil kunne irettesføres og straffes som overtredelse av de øvrige gjerningsalternativene i bestemmelsen, og da kun disse alternativene. Aktørene må jobbe i samspill for å ivareta rettssystemets verdier.

Kilderegister

Norske lover

Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven) 17. mai 1814.

Lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven 1902) (OPPHEVET).

Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven).

Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven).

Lov 21. juni 2013 nr. 85 om endringer i straffeloven 1902 og straffeloven 2005 mv. (forberedelse av terror m.m.).

Lov 17. juni 2016 nr. 52 om endringer i straffeloven mv. (militær virksomhet i væpnet konflikt m.m.).

Lov 18 juni 2021 nr. 128 om endringer i straffeprosessloven og straffeloven (kriminalisering av deltakelse i kriminelle sammenslutninger).

Skandinaviske lover

Lov nr. 126 af 15. april 1930 (straffeloven) (Danmark).

Strafflag 19.12.1889/39 (Finland).

Terroristbrottslag (2022:666) 2. juni 2022 (Sverige).

SFS 2023:227 Lag om ändring i terroristbrottslagen (2022:666), 4. mai 2023 (Sverige).

Konvensjoner, traktater og EU-regelverk

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Rome, 4 November 1950.

Convention of the Rights of the Child, New York, 20 November 1989.

International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings, New York, 15 December 1997, Registration Number 37517.

International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism, New York, 9 December 1999, Registration Number 38349.

United Nations Convention against Transnational Organized Crime, New York, 15 November 2000, Registration Number 39574.

Council Framework Decision of 13 June 2002 on combating terrorism (2002/475/JHA).

Norske lovforarbeid

Ot.prp.nr.61 (2001–2002) Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (lovtiltak mot terrorisme – gjennomføring av FN-konvensjonen 9. desember 1999 om bekjempelse av finansiering av terrorisme og FNs sikkerhetsråds resolusjon 1373 28. september 2001).

Ot.prp.nr 90 (2003-2004) Om lov om straff (straffeloven).

Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) Om lov endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (skjerpene og formidlende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet).

Prop.131 L (2012–2013) Endringer i straffeloven 1902 og straffeloven 2005 mv. (forberedelse av terror m.m).

Innst. 442 L (2012–2013) Innstilling fra justiskomiteen om endringer i straffeloven 1902 og straffeloven 2005 mv. (forberedelse av terror m.m.).

NOU 2020: 4 Straffelovrådets utredning nr. 1: Kriminalisering av deltakelse i og rekruttering til kriminelle grupper.

Prop. 190 L (2020–2021) Endringer i straffeprosessloven og straffeloven (kriminalisering av deltakelse i kriminelle sammenslutninger).

Svenske forarbeid

Ds 2017:62 Ett särskilt straffansvar för deltagande i en terroristorganisation.

SOU 2019:49 En ny terroristbrottslag.

Ds 2022:6 Straff för deltagande i en terroristorganisation.

Prop. 2022/23:73 En särskild straffbestämmelse för deltagande i en terroristorganisation.

Rettsavgjørelser

Rt. 2003 s. 1727 A

Rt. 2009 s. 780 A

Rt. 2010 s. 466 A

Rt. 2012 s. 313 A

Rt. 2012 s. 1211 U

Rt. 2014 s. 238 A

HR-2016-1422-A

HR-2016-1458-A

HR-2016-2228-A

HR-2017-2429-A

HR-2018-1650-A

HR-2018-1781-A

HR-2020-955-A

HR-2020-1340-A

HR-2020-2019-A

HR-2022-2171-A

HR-2022-2418-A

LB-2015-108037

LB-2016-150638

LB-2017-84014

LB-2021-95097

TOSLO-2020-66298

Kafkaris mot Kypros [GC], ECHR:2008:0212JUD002190604 (EMD).

Bøker og tidsskriftartikler

Andenæs, Johs., Georg Fredrik Rieber-Mohn og Knut Erik Sæther, *Alminnelig strafferett*, Universitetsforlaget 2016.

Anderberg, Andreas, «Alla sätt är bra, utom de dåliga: kriminaliseringen av terroristresor i svensk rätt», i *Fremmedkrigere, Forebygging, straffeforfølgning og rehabilitering i Skandinavia*, Anna Andersson, Sofie A. E. Høgestøl og Anne Christine Lie (red.), Gyldendal 2018.

Asp, Petter, «Går det att se en internationell trend? - Om preventionismen i den moderna straffrätten» *Svensk Juristtidning* 2007. Hentet fra Svjt.se. <http://svjt.se/svjt/2007/69> (lest 12. oktober 2023).

Bergo, Knut, *Rett praksis: lærebok i norsk juridisk metode*, Fagbokforlaget 2022.

Bergo, Knut, “Tolking av lovkravene i Grl. §§ 96 og 113 - Noen kommentarer til Tomas Midttun Tobiassen” *Lov og Rett*, vol. 62, 9. mars 2023, s. 119-130.

Christie, Lars, “Fredløse fremmedkrigere? Om deltakerbegrepet i den norske straffeloven § 136 a”, i *Fremmedkrigere, Forebygging, straffeforfølgning og rehabilitering i Skandinavia*, Anna Andersson, Sofie A. E. Høgestøl og Anne Christine Lie (red.), Gyldendal 2018.

Eriksen, Christoffer C., *Kritikk - Konfrontasjoner med rett og makt*, Universitetsforlaget 2016.

Eskeland, Ståle, *Strafferett*, 2. utg., Cappelen Akademisk 2006.

Frøberg, Thomas, «Nyere praksis om det strafferettslige legalitetsprinsippet» *Jussens Venner*, vol. 50, 23. januar 2015, s. 46-71.

Frøberg, Thomas, *Alminnelig strafferett i et nøtteskall*, Gyldendal juridisk 2016.

Gröning, Linda, Erling Johannes Husabø og Jørn Jacobsen, *Frihet, forbrytelse og straff: En systematisk fremstilling av norsk strafferett*, 2. utg., Fagbokforlaget 2019.

Hellestveit, Cecilie og Gro Nystuen, *Krigens folkerett: Norge og vår tids kriger*, Universitetsforlaget 2020.

Holmboe, Morten, “Utvalgte høyesterettsavgjørelser i strafferett 2022” *Tidsskrift for strafferett*, vol. 23, 27. januar 2023, s. 36-59.

Holter, Katrine, “Det utvidede ansvaret for terrorforsøk”, *Tidsskrift for strafferett*, vol. 21, 23. desember 2021, s. 398-426.

Holter, Katrine, “Forsett uten en tanke?”, *Lov og Rett*, vol. 22, 16. desember 2022, s. 238-262.

Husabø, Erling Johannes, “Pre-aktiv strafferett” *Tidsskrift for strafferett*, 2003a, s. 96–107.

Husabø, Erling Johannes, «Verdival og lovtekniske utfordringer ved revisjon av straffelova kap. 8 og 9» *Tidsskrift for strafferett* 2003b, s. 217-237.

Husabø, Erling Johannes, ”Strafferetten og kampen mot terrorismen” *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap* 2-3/2004, s. 180-192.

Husabø, Erling Johannes og Jørgen Aall, “Bekjempelse av terrorisme og forsvar for rettsstaten - et britisk eksempel”, *Lov og Rett*, vol. 44, 15. november 2005, s. 515-530.

Husabø, Erling Johannes, *Terrorisme i norsk strafferett: Ein analyse av straffelova kapittel 18*, Fagbokforlaget 2018.

Høgberg, Alf Petter og Jørn Ørehagen Sunde, *Juridisk metode og tenkemåte*, Universitetsforlaget 2019.

Høgestøl, Sofie A. E., «En generell kriminalisering av fremmedkrigere: Den norske modellen og påtaleskjønn i straffeloven § 145», i *Fremmedkrigere, Forebygging, straffeforfølgning og rehabilitering i Skandinavia*, Anna Andersson, Sofie A. E. Høgestøl og Anne Christine Lie (red.), Gyldendal 2018.

Jacobsen, Jørn R T, *Fragment til forståing av den rettsstatlege strafferetten*, Fagbokforlaget 2009.

Jerkø, Markus, “Om deltagelse i terrororganisasjon - Refleksjoner over straffeloven § 136 a og HR-2018-1650-A” *Lov og Rett*, vol. 60, 16. desember 2021, s. 587-608.

Kjerschow, Peder, *Almindelig borgerlig straffelov av 22. mai 1902 og Lov om den almindelige borgerlige straffelovs ikrafttreden av 22. mai 1902*, Aschehoug 1930.

McCulloch, Jude og Dean Wilson, *Pre-crime: Pre-emption, Precaution and the Future*, Routledge 2017.

Mæland, Henry John, *Norsk alminnelig strafferett*, Justian 2012.

Rui, Jon Petter, ”Komparasjon innen strafferett og –prosess”, *Tidsskrift for strafferett*, vol. 9, 15. desember 2009, s. 434-468.

Skoghøy, Jens Edvin A., *Rett og rettsanvendelse*, Universitetsforlaget 2023.

Tobiassen, Tomas Midttun og Geir Ulfstein, ”Klarhet i klarhetskravet” *Lov og Rett*, vol. 61, 19. august 2022, s. 347-348.

Vangen, Marie, ”Kommentar til dom HR-2020-1340-A: Fremmedkrigersaken” *Juridika Innsikt*, 29. Juni 2021. https://juridika.no/innsikt/kommentar-til-dom-hr-2020-1340-a-fremmedkrigersaken?fbclid=IwAR1JNWeUGA57-tVET5aLriSIRujtceVc56oLITUi89nzG5j7QZdZI_X7hA4 (lest 16. september 2023).

Øie, Toril M., «Høyesterett som straffedomstol - særlig om Høyesteretts rolle ved utviklingen av strafferettens ansvars lære», i *Lov sannhet, rett, Norges Høyesterett 200 år*. Tore Schei, Jens Edvin A. Skoghøy og Toril M. Øie (red.), Universitetsforlaget 2015, s. 508 flg.

Øyen, Ørnulf, ”Fortsatt forbrytelse” *Jussens Venner*, vol. 40, 3. november 2005, s. 218-258.

Podcast og avisartikler

Holter, Katrine, “IS-kvinnene - del II: Oppgjørets time”, *Rett og Slett podcast*, episode 46, 21. desember 2022a, <https://podcasts.apple.com/no/podcast/46-is-kvinnene-del-ii-oppgj%C3%B8rets-time/id1592324996?i=1000590819927> (hørt 26. september 2023).

Svendsen, Christine og Mohammed Alayoubi, “Terrorsiktede søstre fengsles i fire nye uker” *NRK*, 14. september 2023, https://www.nrk.no/norge/pst_-kan-ga-mot-loslatelse-av-en-av-to-terrorsiktede-sostre-1.16557510 (lest 14. september 2023).

Sverdrup-Thygeson jr., Ulrik, sitert av Olga Stokke, “Forsvarer i ankesak: Ubaydullah Hussain var PR-kåt, ikke IS-medlem” *Aftenposten*, 7. desember 2017, <https://www.aftenposten.no/norge/i/rLA3p8/forsvarer-i-ankesak-ubaydullah-hussain-var-pr-kaat-ikke-is-medlem> (lest 2. oktober 2023).

Ulfstein, Geir, “Høyesterett anvender ikke klarhetskravet i dommen om IS-kvinnen” *Rett24*, 21. desember 2022, <https://rett24.no/articles/hoyesterett-anvender-ikke-klarhetskravet-i-dommen-om-is-kvinnen> (lest 10. oktober 2023).

Annet

Elden, John Christian, prosedyre for Høyesterett i HR-2018-1650-A, 14. august 2018 (disposisjon tilsendt fra Høyesterett 30. oktober 2023).

PST brev av 1. november 2011 til Justisdepartementet med overskriften “Forslag til lovendringer vedrørende terrorlovgivningen og PSTs metodebruk”.

Svensk-norsk blå ordbok, Kunnskapsforlaget 2014.